

**STANDARDI I KRITERIJI ZA IZRADU
KONZERVATORSKIH PODLOGA ZA
KULTURNO-POVIJESNE CJELINE
GRADSKIH OBILJEŽJA**

MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA, OŽUJAK 2022.

IMPRESSUM

Ministarstvo kulture i medija, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Sektor za konzervatorske odjele i inspekciju

Tomislav Petrinec, dipl.ing.arh., spec.univ. Aljoša Špaleta, dr.sc. Biserka Dumbović Bilušić, dr.sc. Tatjana Lolić, doc.dr.sc. Marko Rukavina

Recenzija:

dr.sc. Katarina Horvat Levaj, Institut za povijest umjetnosti

prof.dr.sc. Damir Krajnik, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine, Zavod za prostorni razvoj

Konzervatorski odjel u Zagrebu

Konzervatorski odjel u Splitu

Konzervatorski odjel u Rijeci

Konzervatorski odjel u Dubrovniku

Konzervatorski odjel u Šibeniku

Konzervatorski odjel u Bjelovaru

Konzervatorski odjel u Vukovaru

Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode

Lektura:

Sandra Baksa, prof.

Sadržaj:

I. dio	6
UVOD	7
Zakonodavni i strateški okvir	9
Obveze i preporuke iz međunarodnih dokumenata iz područja zaštite kulturne baštine	10
Što je konzervatorska podloga?	12
Što je kulturno-povijesna cjelina gradskih obilježja?.....	13
Što je kontaktna zona ili kontaktno područje kulturno-povijesne cjeline?	17
Šezdeset kulturno-povijesnih cjelina i njihov razvrstaj.....	19
Proces izrade konzervatorske podloge	22
II. dio	27
SADRŽAJ KONZERVATORSKE PODLOGE	28
1. Tekstualni dio.....	28
1.1. Sažetak.....	28
1.2. Polazišta.....	28
1.3. Analiza povijesnoga urbanoga krajolika	29
1.4. Određivanje područja zajedničkih obilježja	29
1.5. Vrednovanje	29
1.6. Mjere očuvanja i unapređenja	30
2. Grafički dio.....	31
3. Katalozi	31
3.1. KATALOŠKI OBRAZAC KULTURNO-POVIJESNE CJELINE	31
3.2. KATALOŠKI OBRASCI PODRUČJA ZAJEDNIČKIH OBILJEŽJA	31
3.3. KATALOŠKI OBRASCI GRADITELJSKIH I OSTALIH POVIJESNIH STRUKTURA	31
III. dio	32
4. STRUČNE UPUTE I KRITERIJI	33
4.1. Upute za prepoznavanje i vrednovanje sastavnica povijesnoga urbanoga krajolika ..	33
4.2. Upute za određivanje kontaktne zone	36
4.3. Kriteriji za određivanje područja zajedničkih obilježja	38
4.4. Kriteriji za vrednovanje područja zajedničkih obilježja i mjere zaštite	39
4.5. Kriteriji za vrednovanje graditeljskih i ostalih povijesnih struktura i mjere zaštite.....	40
4.6. Kriteriji za određivanje stanja graditeljskih i ostalih povijesnih struktura	41
5. Pojmovnik	42
6. Literatura i izvori.....	45

ANEKS 1. KATALOŠKI OBRAZAC KULTURNO-POVIJESNE CJELINE	47
ANEKS 2. KATALOŠKI OBRAZAC KONTAKTNE ZONE	52
ANEKS 3. KATALOŠKI OBRASCI PODRUČJA ZAJEDNIČKIH OBILJEŽJA.....	57
ANEKS 4. KATALOŠKI OBRASCI GRADITELJSKIH I OSTALIH POVIJESNIH STRUKTURA	63

U okviru Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026., radi daljnjeg unapređenja učinkovitosti javne uprave Ministarstvo kulture i medija realizacijom potkomponente C2.2. R3-11 Uspostava digitalne infrastrukture i usluga javne uprave izradom sustava konzervatorskih podloga, osigurava kriterije i standarde za izradu konzervatorskih podloga koje su temeljni dokument za zaštitu, očuvanje i unapređenje kulturno-povijesnih cjelina.

Ministarstvo kulture i medija će u interesu javnosti, vlasnika, prostornih planera i urbanista, projekatana, konzervatora i svih ostalih dionika koji su uključeni u proces zaštite i upravljanja prostorom omogućiti javnu dostupnost informacija koje već i prije provedbe pojedinačnih mjera zaštite, odnosno izrade prostornih planova i projektne dokumentacije određuju moguća rješenja primjerena utvrđenim vrijednostima na temelju kojih je kulturno-povijesna cjelina zaštićena.

Uspostavljeni standardi i kriteriji doprinose konzistentnom postupanju konzervatorske službe, a javna dostupnost dokumenta osigurava transparentnost i ujednačen postupak na području Republike Hrvatske. Uz uspostavu standarda i kriterija za izradu konzervatorskih podloga, izradom podloga za povijesne jezgre gradskih obilježja i uspostavom e-usluge (e-Konzervatorska podloga) povezane s postojećim e-uslugama (e-Građani, ISPU), uklanjaju se administrativne prepreke u procesu ishoda odobrenja, u skladu sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21), a posljedično se ubrzavaju procedure izdavanja građevinskih dozvola i ostalih akata u skladu sa Zakonom o gradnji (NN 153/13, 20/17, 39/19, 125/19) i Zakonom o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19) povezanih s donošenjem dokumenata prostornog uređenja te zahvatima u kulturno-povijesnim cjelinama. Službenicima javnopravnih tijela omogućuje se brža obrada predmeta i veća učinkovitost u provedbi administrativnih procesa, a investitori su unaprijed upoznati sa zahtjevima u vezi sa zaštitom i očuvanjem kulturnih dobara. Dugoročno će se poboljšati zaštita i revitalizacija kulturno-povijesnih cjelina, unaprijedit će se upravljanje prostorom, ostvariti veća pravna sigurnost te će se široj javnosti omogućiti pravodoban i trajan uvid u vrijednosti, mjere zaštite i prihvatljive promjene unutar kulturno-povijesnih cjelina i njihova okruženja.

Dokument Standardi i kriteriji za izradu konzervatorske podloge namijenjen je ponajprije potencijalnim naručiteljima, izrađivačima i konzervatorskoj službi, a dostupan je i drugim javnopravnim tijelima, nositeljima izrade prostornih planova te uključenoj i zainteresiranoj stručnoj i široj javnosti. Javnom objavom na mrežnim stranicama Ministarstva kulture i medija ovaj dokument donosi obvezni format za izradu i usvajanje konzervatorskih podloga na području Republike Hrvatske. Dokument je dinamičkoga karaktera, podložan nadogradnjama i modifikacijama radi unapređenja provedbe programa u skladu s daljnjim stručnim spoznajama.

l. dio

UVOD

UVOD

Povijesne urbane cjeline najslabija su vrsta kulturno-povijesnih cjelina naselja, stoga je predmet Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (dalje u tekstu NPOO) izrada konzervatorskih podloga za kulturno-povijesne cjeline naselja gradskih obilježja, međutim standardi i kriteriji su univerzalni te se pri budućem korištenju mogu nadograditi za kulturno-povijesne cjeline koje imaju karakter naselja, bilo seoskih bilo gradskih obilježja, uz prepoznavanje posebnosti i vrijednosti prema kojima se pojedine vrste razlikuju. Aktivnosti u okviru ovog programa ponajprije se odnose na reambulaciju, utvrđivanja stanja i reviziju obuhvata odabranih kulturno-povijesnih cjelina, a pristup je primjenjiv i za postupak utvrđivanja svojstva kulturnog dobra za prostorne cjeline koje do sada nisu bile zaštićene.

Cjelokupni prostor Hrvatske obilježava velik broj povijesnih gradova i naselja gradskih obilježja, te se zemlja u cjelini može smatrati izrazito poliurbanom. Osim nekoliko regionalnih centara s najslabijom urbanom strukturom i funkcijama, veliki je broj srednjih i malih gradova koji sadrže iznimne urbane, graditeljske i arhitektonske vrijednosti te prepoznatljive identitetske ambijente u okviru svojih povijesnih jezgri.

Gradovi u Hrvatskoj najčešće nastaju na prapovijesnoj, antičkoj ili srednjovjekovnoj osnovi, a njihove današnje urbane strukture rezultat su postupnog razvoja tijekom stoljeća sve do danas. Slojevita arhitektonska i urbanistička obilježja određuju povijesni stilovi antike, romanike, gotike, renesanse, baroka, klasicizma, historicizma, secesije, moderne te suvremena ostvarenja u povijesnom okruženju. Gradovi su vitalni prostor njegovih stanovnika, stoga je upravljanje promjenama te očuvanje vrijednosti i karaktera zaštićenih kulturno-povijesnih cjelina gradskih obilježja izrazito zahtjevno s obzirom na to da predstavljaju dinamične prostorne sustave povijesne i suvremene arhitekture i urbanizma, povijesnih i suvremenih funkcija i dinamike razvoja, složene vlasničke strukture i koncentracije različitih interesa.

U Republici Hrvatskoj do danas je postupno vrednovano i upisano u Registar kulturnih dobara 460 kulturno-povijesnih cjelina, a od toga 189 povijesnih gradskih jezgri, odnosno kulturno-povijesnih cjelina gradskih obilježja, čiji obuhvati najčešće sežu do granica proširenih centara gradova. Ovaj popis uključuje i kulturno-povijesne cjeline na Popisu svjetske baštine, a unutar tog broja razlikuju se veliki, srednji i manji gradovi te mala povijesna naselja gradskih obilježja. Kulturno-povijesne cjeline u Hrvatskoj u dosadašnjem su sustavu zaštite vrednovane primjenom zonske zaštite, stupnjevanjem od potpune zaštite (zona A) do djelomične i ambijentalne zaštite (zona B i C) prema *Uputi o načinu utvrđivanja sustava mjera zaštite za nepokretna kulturna dobra* (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, 2004). Ovaj sustav, u kojem postojeće zone obuhvaćaju vremenski, oblikovno, namjenom i vrijednostima heterogeno graditeljsko povijesno urbano tkivo, a zaštićene su načelnim mjerama zaštite, postaje nedjelotvoran – imajući u vidu sve suvremene zahtjeve koji su povezani s kvalitetom života, poboljšanjem standarda stanovanja i poslovanja u povijesnim jezgrama.

Ministarstvo kulture i medija *Standardima i kriterijima* propisuje izradu konzervatorskih podloga koje će predloženim novim pristupom omogućiti tranziciju dosadašnjeg sustava zonske zaštite na sustav utvrđivanja područja temeljnih vrijednosti kulturno-povijesne cjeline i njene kontaktne zone, temeljene na sagledavanju grada kao povijesnoga urbanoga krajolika te na urbanoj karakterizaciji, odnosno prepoznavanju i vrednovanju područja zajedničkih obilježja. U odnosu na dosadašnji pristup vrednovanju kulturno-povijesnih cjelina u Hrvatskoj, određivanje područja zajedničkih obilježja (PZO) predstavlja konceptualnu novost koja podrazumijeva prepoznavanje *zajedničkoga karaktera* određenog područja, koji ga razlikuje od ostalih gradskih predjela.

Ovaj pristup omogućuje cjelovitije poznavanje i vrednovanje povijesne urbane strukture te preciznije utvrđivanje mjera zaštite primjerenih obilježjima pojedinoga urbanog područja.

Standardizacijom pristupa i izradom konzervatorskih podloga, prilagodbom suvremenim informacijskim tehnologijama, uspostavit će se e-usluga (e-Konzervatorska podloga) povezana s postojećim e-uslugama (e-Građani, ISPU i dr.) čime se osigurava široka upotreba, laka dostupnost podataka, transparentnost te ubrzan i ujednačen postupak pri ishođenju zakonom predviđenih akata povezanih sa zaštitom kulturnih dobara.

Zakonodavni i strateški okvir

Prema Strategiji prostornog razvoja Republike Hrvatske (NN 106/2017), koja je temeljni državni dokument za usmjeravanje razvoja u prostoru, u skladu s uporišnim vrijednostima hrvatskog prostora, utvrđena je opća vizija prostornog razvoja do 2030. godine s razvojnim polazištima te s prioritetima, usmjerenjima i okvirom za provedbu. Prema *Strategiji* kulturna baština jedna je od ključnih sastavnica identiteta prostora, a planirane aktivnosti za očuvanje i održivi razvoj predviđaju izradu studija područja povijesnih urbanih ili ruralnih cjelina te prostora izrazitih kulturno-povijesnih i estetskih vrijednosti radi njihova optimalnog uključivanja u razvojne programe. Prema aktivnostima predviđa se integracija kulturnog nasljeđa u prostornoplansku dokumentaciju, uz trajnu suradnju stručnih tijela zaduženih za zaštitu kulturne baštine te povezivanje Registra kulturnih dobara s Informacijskim sustavom prostornog uređenja.

Uvrštavanjem programa izrade konzervatorskih podloga u Nacionalni plan oporavka i otpornosti, potkomponenta C2.2. R3 *Uspostava digitalne infrastrukture i usluga javne uprave izradom sustava konzervatorskih podloga*, omogućeno je u kratkom i sagledivom razdoblju ostvariti program revizije svih većih i/ili složenijih kulturno-povijesnih cjelina izradom konzervatorskih podloga kao regulacijskog dokumenta koji će, uz režim zaštite, pridonijeti unapređenju stanja povijesnih jezgri u skladu s reformama NPOO-a u vezi s primjenom mjera energetske učinkovitosti, kružnim gospodarenjem zgradama, odnosno zelenom i digitalnom tranzicijom.

Zakon o Nacionalnoj infrastrukturi prostornih podataka (NN 56/13, 52/18, 50/20) na temelju INSPIRE direktive Europskog parlamenta i Vijeća od ožujka 2007. kojom se uspostavlja Infrastruktura prostornih informacija u Europskoj zajednici (*IN*frastructure for *S*patial *I*nfoRmation in Europe), nalaže djelotvorno objedinjavanje, upravljanje i održavanje dijeljenja prostornih podataka, u svrhu zadovoljenja potreba na nacionalnoj, kao i na europskoj razini, a koji će biti sastavni dio europske infrastrukture prostornih podataka definirane navedenom direktivom.

Program izrade konzervatorskih podloga temelji se na Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21) i ostalim povezanim zakonima i podzakonskim aktima.

Prema članku 56. Zakona, *dokumenti prostornog uređenja, ovisno o vrsti i području obuhvata, obavezno sadrže podatke iz konzervatorske podloge sa sustavom mjera zaštite nepokretnih kulturnih dobara koja se nalaze na području obuhvata plana. Konzervatorsku podlogu utvrđuje nadležno tijelo za područje obuhvata, a ona sadrži opće i posebne uvjete zaštite i očuvanja kulturnog dobra, kao i granice kontaktne zone kulturnog dobra te način zaštite u području kontaktne zone. U slučaju kad nadležno tijelo nije utvrdilo konzervatorsku podlogu, dužno je na*

zahtjev nositelja izrade prostornog plana utvrditi sustav mjera zaštite nepokretnih kulturnih dobara koja se nalaze na području obuhvata prostornog plana, uključujući i granice kontaktne zone kulturnog dobra te način zaštite na području kontaktne zone. Dokument prostornog uređenja može se donijeti samo uz prethodnu suglasnost nadležnog tijela kojim se potvrđuje da je sukladan konzervatorskoj podlozi ili utvrđenom sustavu mjera zaštite.

Prema članku 57. Zakona, radi zaštite i očuvanja kulturno-povijesne cjeline propisuje se obvezna izrada konzervatorske podloge za područje te cjeline, a koja uključuje i područje kontaktne zone.

Zakon o prostornom uređenju (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19), u okviru ciljeva prostornog uređenja, propisuje zaštitu kulturnih dobara i vrijednosti. Prilikom izrade i donošenja Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske i prostornih planova nalaže uzimanje u obzir osjetljivost prostora, odnos prema neobnovljivim i obnovljivim prirodnim dobrima i kulturnoj baštini te ukupnost njihovih međusobnih utjecaja kao i međusobnih utjecaja postojećih i planiranih zahvata u prostoru. U svrhu propisivanja uvjeta provedbe zahvata u prostoru Zakon određuje obvezu uključivanja zahtjeva zaštite kulturne baštine u prostorne planove u svim razinama obuhvata.

Zakon o gradnji (NN 153/13, 20/17, 39/19, 125/19) i ostali propisi iz područja gradnje izravno su povezani sa provođenjem Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, s obzirom da se unutar kulturno-povijesnih cjelina nalazi više od 100 000 građevnih jedinica - zgrada.

Obveze i preporuke iz međunarodnih dokumenata iz područja zaštite kulturne baštine

Osim iz zakonodavstva Republike Hrvatske, obveza izrade konzervatorskih podloga kao jednog od osnovnih alata za zaštitu povijesnih prostornih cjelina, odnosno nepokretne kulturne baštine određenog područja od interesa za zaštitu, proizlazi i iz međunarodnih ugovora sklopljenih u skladu s odredbama Ustava Republike Hrvatske. U području zaštite nepokretne kulturne baštine to se primarno odnosi na ugovore Vijeća Europe, odnosno Konvenciju o zaštiti graditeljske baštine Europe (Granada, 1985.), Europsku konvenciju o zaštiti arheološke baštine (La Valetta, 1992.), Konvenciju o europskim krajobrazima (Firenca, 2000.) te, u slučaju kulturno-povijesnih cjelina upisanih na UNESCO-vu reprezentativnom Popisu svjetskih dobara, na Konvenciju o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine (UNESCO, Pariz, 1972.).

Konvencijom o zaštiti graditeljske baštine Europe (čl. 4. i 10.) propisana je obveza uključivanja zaštite graditeljske baštine među ciljevima prostornog uređenja na lokalnoj i regionalnoj razini, i u trenutku izrade planova i u postupku izdavanja dozvola za gradnju. U skladu sa zahtjevima integralnog/cjelovitog očuvanja graditeljske baštine donesena je i Europska konvencija o zaštiti arheološke baštine 1992. godine s ciljem usklađenja osnovnih zahtjeva za zaštitom arheološke baštine te razvojnih i prostornih planova (čl. 5.), što uključuje i izradu odgovarajućeg registra te

karata arheoloških lokaliteta. Izričitu obvezu uključivanja krajobraza u razvojnim i prostornim planovima propisuje Konvencija o europskim krajobrazima (Firenca, 2000.) uz primjenu odgovarajućih instrumenata s ciljem zaštite, upravljanja i/ili planiranja krajobraza (čl. 5. i 6.).

U slučaju kulturnih dobara upisanih na UNESCO-v Popis svjetske baštine, jedan od četiriju temeljnih zahtjeva Operativnih smjernica za primjenu Konvencije o svjetskoj baštini iz 2019. g. postavljenih radi njihova učinkovitog očuvanja jest sustav upravljanja s odgovarajućim zakonskim, regulatornim i ugovornim mjerama zaštite, uz nužnu uspostavu jasnih geografskih oznaka granica dobra, kontaktne zone i plana upravljanja (čl. 98. – 112.). Iako u pravnom smislu Operativne smjernice nisu obvezujuće za države potpisnice Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine iz 1972., pravna snaga ovog dokumenta temelji se na kriterijima koje propisuje za nominaciju i upis dobara na Popis svjetske baštine, prema čl. 11. Konvencije.

Nizom smjernica i preporuka ICOMOS-a, glavnoga savjetodavnog tijela UNESCO-a za nepokretna kulturna dobra na Popisu svjetske baštine, utvrđena su pravila struke kojima se obrađuju različita područja graditeljske baštine sa svrhom uspostave odgovarajućeg standarda očuvanja te bi ih se u tom smislu trebalo poštovati i primjenjivati unatoč tome što nisu pravno obvezujuća. Posljednjom u nizu preporuka za zaštitu graditeljske baštine urbanih obilježja, koje je UNESCO usvojio 2011. u Parizu (Preporuka za zaštitu povijesnih urbanih krajolika), zadani su temelji za sveobuhvatan i integralan pristup identifikaciji, vrednovanju, očuvanju i upravljanju povijesnim urbanim krajolicima radi očuvanja kvalitete ljudskog okoliša i skladne integracije suvremenih intervencija s naslijeđenim povijesnim okruženjem (čl. 11. i 12. Preporuke). Afirmirajući sve prethodne međunarodne dokumente iz područja zaštite graditeljske baštine, definirana su četiri glavna usmjerenja održivog upravljanja povijesnim urbanim krajolicima: politike, alati, izgradnja kapaciteta (uključujući istraživanje, informiranje i komunikaciju) te, konačno, međunarodna suradnja. Alatima planiranja i informiranja (čl. 24. točka b. Preporuke) obuhvaćene su i konzervatorske podloge/planovi kao sastavni element u upravljanju gradskim područjima na temelju kojih se utvrđuje i zajednička vizija njihova održivog razvoja.

Što je konzervatorska podloga?

U skladu sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (čl. 6. točka 14.), *konzervatorska podloga je stručna dokumentacija koja sadrži grafički i tekstualni dio, a obuhvaća identifikaciju, analizu stanja, valorizaciju i mjere očuvanja kulturno-povijesnih vrijednosti na području obuhvata.*

Konzervatorske podloge u Hrvatskoj započinju se izrađivati kao stručne podloge u procesu izrade prostornoplanskih dokumenata od druge polovice 20. st. Struktura konzervatorske podloge nije bila propisana, već je slijedila strukturu prilagođenu sadržaju i mjerilu dokumenata prostornog uređenja lokalne, područne (regionalne) i državne razine (Zakon o prostornom uređenju NN 30/94 i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prostornom uređenju NN 68/98), na temelju razvijene stručne metodologije¹. Mjere zaštite iz konzervatorske podloge, prema važećim propisima, ugrađuju se u sve razine dokumenata prostornog uređenja, na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara te Zakona o prostornom uređenju koji također propisuje obvezu uključivanja posebnih režima korištenja prostora i postupanja u zaštićenim područjima. Uz nacionalne propise, stručni pristup zasniva se i na principima i odredbama ključnih međunarodnih dokumenata iz područja zaštite kulturne baštine.

Konzervatorska podloga je dokument koji objašnjava zašto je određeno mjesto (kulturno-povijesna cjelina) značajno i kako će taj značaj biti sačuvan u budućnosti bilo kojim oblikom korištenja, promjena ili razvoja. Konzervatorska podloga, na temelju provedene analize i vrednovanja svih sastavnica povijesnoga urbanoga krajolika, donosi modalitete očuvanja i budućega korištenja te uključuje podatke potrebne prije donošenja odluka. Uz to što je stručna osnova za prostorno planiranje, nezaobilazna je podloga za izradu planova upravljanja, poslovnih planova, strateških studija, razvojnih planova i ostalih dokumenata.

Izrada konzervatorskih podloga složen je interdisciplinarni proces te je dugoročna informacija za donošenje različitih odluka i praćenje stanja kulturno-povijesnih cjelina. Konzervatorski pristup izoliran ili ograničen samo na zaštitu kulturnog dobra, bez sagledavanja prihvatljivih promjena, rezultira slabijom integracijom kulturne baštine u procese prostornog planiranja i razvoja te je ograničenog uspjeha. Konzervatorski pristup treba uključiti javni interes za dugoročniju okolišnu, društvenu i gospodarsku održivost cjelina.

¹<https://minkulture.gov.hr/UserDocImages/arhiva/Bastina/godisnjaci/godisnjak%20zsk,%2024-25%201998,%201999%20OK.pdf>.

Što je kulturno-povijesna cjelina gradskih obilježja?

U skladu sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara *kulturno-povijesnom cjelinom smatra se naselje ili dio naselja, kao i područje, koji su zaštićeni kao kulturno dobro*. Kulturno-povijesna cjelina, prema definiciji u Zakonu, može biti *grad, selo, naselje ili njegov dio*, ali i *područje u svezi s povijesnim događajima i osobama te područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima*.

Kulturno-povijesna cjelina naselja gradskih obilježja predstavlja urbano područje koncentrirane i dokazane vrijednosti sastavnica povijesnoga urbanoga krajolika koje je potrebno očuvati i unaprijediti uspostavom pravne zaštite, postupkom utvrđivanja svojstva kulturnog dobra, na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Vrednovanje svih sastavnica kulturno-povijesne cjeline, kao što su smještaj, pripadnost povijesno-stilskom razdoblju, prostorna organizacija, urbana struktura, prostorna slika i vizualna obilježja, graditeljski oblici i sustavi, arhitektonska obilježja, otvoreni javni prostori, parkovi, perivoji i urbano zelenilo te komunalna i urbana oprema, temelj je za integralno vrednovanje te za uspostavljanje odgovarajućih mjera zaštite unutar kulturno-povijesne cjeline.

Značaj i sastavnice kulturno-povijesnih cjelina gradskih obilježja definirani su različitim međunarodnim dokumentima druge polovice 20. i početka 21. stoljeća.

Prema *Povelji iz Washingtona (Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas, 1987.)*, vrijednosti za očuvanje uključuju *povijesni karakter grada ili urbanog područja i sve one materijalne i duhovne elemente koji izražavaju ovaj karakter, osobito: urbane obrasce definirane parcelama i ulicama; odnose između zgrada i zelenih i otvorenih prostora; formalni izgled, unutarnji i vanjski izgled zgrada definiran proporcijom, veličinom, stilom, konstrukcijom, materijalima, bojom i dekoracijom; odnose između grada ili urbanog područja i njegovog okruženja, prirodnog i umjetnog; i različite funkcije koje je grad ili urbano područje steklo s vremenom. Svaka prijetnja tim kvalitetama ugrozila bi autentičnost povijesnog grada ili urbanog područja*.

Prema *Vienna Memorandumu o Svjetskoj baštini i suvremenoj arhitekturi – Upravljanju povijesnim urbanim krajolikom (World Heritage and Contemporary Architecture – Managing the Historic Urban Landscape, Beč, 2005.)* i *Preporuci o povijesnom urbanom krajoliku (UNESCO, Pariz, 2011.)*, urbano područje shvaćeno je kao *rezultat povijesne slojevitosti kulturnih i prirodnih vrijednosti i atributa, koje se proteže izvan pojma "povijesno središte" ili "ansambl" koji uključuje širi urbani kontekst i njegovo geografsko okruženje. Ovaj širi kontekst uključuje prije svega topografiju mjesta, geomorfologiju, hidrologiju i prirodne značajke, njegovo izgrađeno okruženje, povijesno i suvremeno, njegovu infrastrukturu iznad i ispod tla, njegove otvorene prostore i vrtove, obrasce korištenja zemljišta i prostornu organizaciju, percepciju i vizualne odnose, kao i sve druge elemente urbane strukture. Također uključuje društvene i kulturne prakse i vrijednosti, ekonomske procese i nematerijalne dimenzije nasljeđa koje se odnose na raznolikost i identitet*.

Određivanje obuhvata kulturno-povijesne cjeline temelji se na identifikaciji i vrednovanju različitih sastavnica u kontekstu pristupa povijesnoga urbanoga krajolika. Međunarodni dokumenti i sporazumi koji predstavljaju polazišta europskoga nacionalnog zakonodavstva iz područja zaštite graditeljske baštine polaze od utvrđivanja povijesne, estetske, znanstvene i društvene vrijednosti koje određuju ukupnu vrijednost, odnosno kulturni značaj određenog mjesta. Prema *Povelji iz Burre* (Australia ICOMOS, 1979.), *kulturni značaj (significance) mjesta predstavlja estetsku, povijesnu, znanstvenu, društvenu ili duhovnu vrijednost za prošle, sadašnje ili buduće generacije. Kulturni značaj utjelovljen je u samom mjestu, njegovom tkivu, okruženju, korištenju, povezanostima (asocijacijama), značenjima, zapisima, srodnim mjestima i srodnim objektima. Mjesta mogu imati raspon vrijednosti za različite pojedince ili grupe. Međutim, detaljnijom analizom kulturno-povijesne cjeline i njezinih sastavnica mogu se razviti preciznije kategorije vrijednosti od interesa za zaštitu (arhitektonska, urbanistička itd.)*

Prema Deklaraciji iz Xi'ana iz 2005. g. (Declaration on the Conservation of the Setting Of Heritage Structures, Sites and Areas), značaj graditeljske baštine, mjesta ili područja, uključujući pojedinačne građevine ili projektirane prostore, povijesne gradove ili urbane krajolike, prirodne krajolike, morske krajolike, kulturne rute i arheološka nalazišta, proizlazi iz percepcije njihove društvene i duhovne, povijesne, umjetničke, estetske, prirodne, znanstvene ili druge kulturne vrijednosti. Značaj i prepoznatljiv karakter također je rezultat smislenih odnosa sa svojim fizičkim, vizualnim, duhovnim i drugim kulturnim kontekstom i okruženjem.

Kulturno-povijesne cjeline u Hrvatskoj u dosadašnjem sustavu vrednovane su i zaštićene primjenom zonske zaštite, stupnjevanjem od potpune zaštite (zona A) do djelomične zaštite (zona B) i ambijentalne zaštite (zona C) prema *Uputi o načinu utvrđivanja sustava mjera zaštite za nepokretna kulturna dobra* iz 2004. g. kao pojednostavnjene varijante *Obavezne upute o zoniranju zaštićenih povijesnih cjelina gradova i ostalih naselja iz 1994. g.* nastale za potrebe obnove zaštićenih kulturno-povijesnih cjelina nakon ratnih razaranja u Domovinskom ratu (Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine).

Prema navedenoj Uputi pojedine zone zaštite definiraju se kako slijedi:

Zona A – potpuna zaštita povijesnih struktura

Potpuna zaštita povijesnih struktura (u zoni A) odnosi se na kulturno-povijesnu cjelinu ili njezine dijelove koji sadrže dobro očuvane i osobito vrijedne povijesne strukture. Sustavom mjera zaštite u ovoj zoni uvjetovat će se mjere cjelovite zaštite i očuvanja svih kulturno-povijesnih vrijednosti uz najveće moguće poštovanje tradicije i funkcija prostora i sadržaja. Na području ove zone strogo se kontrolira unošenje novih struktura i sadržaja stranih ili neprikladnih sačuvanim kulturno-povijesnim vrijednostima. Prilagođavanje postojećih povijesnih funkcija i sadržaja suvremenim potrebama može se prihvatiti uz minimalne fizičke intervencije u povijesne strukture. Prihvatljive su metode sanacije, konzervacije, restauracije, konzervatorske rekonstrukcije i prezentacije.

Zona B – djelomična zaštita povijesnih struktura

Djelomična zaštita povijesnih struktura (u zoni B) uvjetuje se u dijelovima kulturno-povijesne cjeline koji sadrže vrijedne elemente povijesnih struktura različitog stupnja očuvanosti. Sustavom mjera zaštite u ovoj zoni, odnosno zonama koje se nalaze na području kulturno-povijesne cjeline unutar prostornih međa, utvrđenih rješenjem o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, uvjetovat će se zaštita i očuvanje osnovnih elemenata povijesne planske matrice i karakterističnih skupina građevina, pojedinih građevina i drugih, za ukupnost određene kulturno-povijesne cjeline važnih vrijednosti, a prije svega oblika građevina i sklopova, gabarita i povijesnih sadržaja. Na području ove zone uvjetovat će se intervencije u smislu prilagođavanja funkcija i sadržaja suvremenim potrebama, ali bez bitnih fizičkih izmjena sačuvanih elemenata povijesnih struktura. Prihvatljive su metode konzervacije, rekonstrukcije, interpolacije, rekompozicije i integracije u cilju povezivanja povijesnih s novim strukturama i sadržajima koji proizlaze iz suvremenih potreba.

Zona C – ambijentalna zaštita

Ambijentalna zaštita uvjetuje se u dijelovima kulturno-povijesne cjeline (zona C) s prorijeđenim povijesnim strukturama ili bez značajnijih primjera povijesne izgradnje koji osiguravaju kvalitetnu i funkcionalnu prezentaciju kulturno-povijesnih vrijednosti zona potpune ili djelomične zaštite (zona A i B). Na području ove zone prihvatljive su sve intervencije uz pridržavanje osnovnih načela zaštite kulturno-povijesne cjeline. Pri radovima na uređenju prostora prihvatljive su metode obnove postojećih struktura i izgradnja novih, uz uvjet očuvanja ambijentalnih karakteristika kulturno-povijesne cjeline, napose tradicijskih oblika, krajobraznog karaktera i harmoničnog sklada cjeline.

Predlaže se transformacija postojećeg sustava zonske zaštite (A, B, C) u sustav kulturno-povijesne cjeline i kontaktne zone na temelju cjelovitog sagledavanja i primjene metodologije povijesnoga urbanoga krajolika te urbane karakterizacije - utvrđivanjem i vrednovanjem područja zajedničkih obilježja (vidi poglavlje 4.3. *Kriteriji za određivanje područja zajedničkih obilježja* i 4.4. *Kriteriji za vrednovanje područja zajedničkih obilježja i mjere zaštite*).

Kulturno-povijesna cjelina uključuje područja zajedničkih obilježja **vrlo visoke i visoke vrijednosti** (arhitektonsko-urbanističke, kulturno-povijesne, ambijentalne i dr.) i visokog stupnja očuvanosti izvornih obilježja, a koje u bitnome određuju povijesno urbano tkivo i identitetska obilježja kulturno-povijesne cjeline.

Poglavljem 4.4. *Kriteriji za vrednovanje područja zajedničkih obilježja i mjere zaštite* ovog dokumenta propisani su posebni kriteriji za uspostavu granica kulturno-povijesne cjeline na temelju analize i vrednovanja povijesnoga urbanoga krajolika i područja zajedničkih obilježja. Propisanim postupkom za uspostavu kulturno-povijesne cjeline obuhvaćenih izradom konzervatorske podloge provede se revizija područja dosadašnje zaštite s ciljem objedinjavanja utvrđenih vrijednosti povijesne urbane cjeline od interesa za zaštitu.

Što je kontaktna zona ili kontaktno područje kulturno-povijesne cjeline?

Kontaktna zona ili područje odnosi se na prostor koji sam po sebi nema svojstva kulturnog dobra (bez obzira na prisutnost baštinskih elemenata) te ne bi bio predmetom cjelovitoga konzervatorskog sagledavanja da ne okružuje zaštićenu kulturno-povijesnu cjelinu. Ova zona obuhvaća područja u okruženju kulturno-povijesne cjeline, u kojima potencijalni zahvati mogu u prostornom/vizualnom i/ili sadržajnom odnosu s područjem kulturno-povijesne cjeline imati značajan utjecaj na njenu cjelovitost i autentičnost.

Deklaracija iz Xi'ana (Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting Of Heritage Structures, Sites and Areas, Xi'an, 2005.) definirala je neposredno i prošireno okruženje kao smještaj kulturno-povijesne cjeline („*setting*“) koji čini sastavni dio ili doprinosi specifičnom karakteru i značaju mjesta te je pozvala na „dosljednost i kontinuitet“ u primjeni odgovarajućih planskih alata i praksi, sustava praćenja i upravljanja od strane stručnjaka i lokalne zajednice (ICOMOS, 2005.). Među tim alatima, kontaktna zona („*buffer zone*“) eksplicitno je navedena kao alat za kontrolu utjecaja postupnih ili naglih promjena u korištenju i namjeni zemljišta u okruženju cjeline.

S obzirom na dinamični kulturni, društveni i gospodarski kontekst ovih cjelina te raznolikost utjecaja koji se mogu javiti u prostoru okruženja, kontaktnu zonu nužno je sagledavati interdisciplinarno i međuresorno, kao temeljan regulatorni instrument za zaštitu integriteta urbanih cjelina koji se ostvaruje prilagodbom politike razvoja i očuvanja za svaku kulturno-povijesnu cjelinu posebno, primjenom odgovarajućih planskih mehanizama (planske mjere za zaštitu vizualnih koridora i siluete grada, klasifikacija i inventarizacija tipologije izgradnje, smjernice i odredbe za arhitektonsko oblikovanje zgrada i okruženja, mjere ublažavanja nepovoljnog utjecaja prometne i druge infrastrukture, procjena vizualnog utjecaja građevina izvanrednih mjerila i dr.).

Obuhvat kontaktne zone ovisi o prepoznatim temeljnim obilježjima kulturno-povijesne cjeline, ali i o vrsti utjecaja iz kojeg proizlazi potreba uspostave kontaktne zone. Pored vizualnog i fizičkog utjecaja zahvata u okruženju, utjecaj može biti i posredan, funkcionalan, prilikom čega se obuhvat kontaktne zone može definirati u skladu s položajem, udaljenosti i procijenjenim utjecajem građevina i infrastrukture. Rizici od nepovoljnog utjecaja jesu polazište za uspostavu kontaktne zone kulturno-povijesne cjeline čime se naglasak stavlja na prevenciju i stvaranje prihvatljivijeg okruženja s aspekta zaštite temeljnih vrijednosti. Primjerice, u dosadašnjem pristupu, i s konzervatorskog i s prostornoplanskog aspekta, najčešće izostaju analize vizualnog i fizičkog utjecaja urbanog razvoja u okruženju vrijednih povijesnih urbanih cjelina što je dovelo do pojedinih konfliktnih situacija, osobito u smislu vizualne ekspozicije povijesnih gradskih jezgri.

Poglavljem 4.2. ovog dokumenta propisane su upute za određivanje kontaktne zone na temelju analize povijesnoga urbanoga krajolika i urbane karakterizacije područja zajedničkih obilježja. Propisanim postupkom za uspostavu kontaktne zone, u velikoj većini kulturno-povijesnih cjelina obuhvaćenih izradom konzervatorske podloge provest će se revizija područja dosadašnje zaštite, i to zona potpune ili djelomične zaštite (zona A i B) te područja ambijentalne zaštite (zona C), s ciljem objedinjavanja utvrđenih vrijednosti povijesne urbane cjeline od interesa za zaštitu (kulturno-povijesna cjelina) te definiranja područja od interesa za kvalitetnu i funkcionalnu prezentaciju cjeline (kontaktna zona).

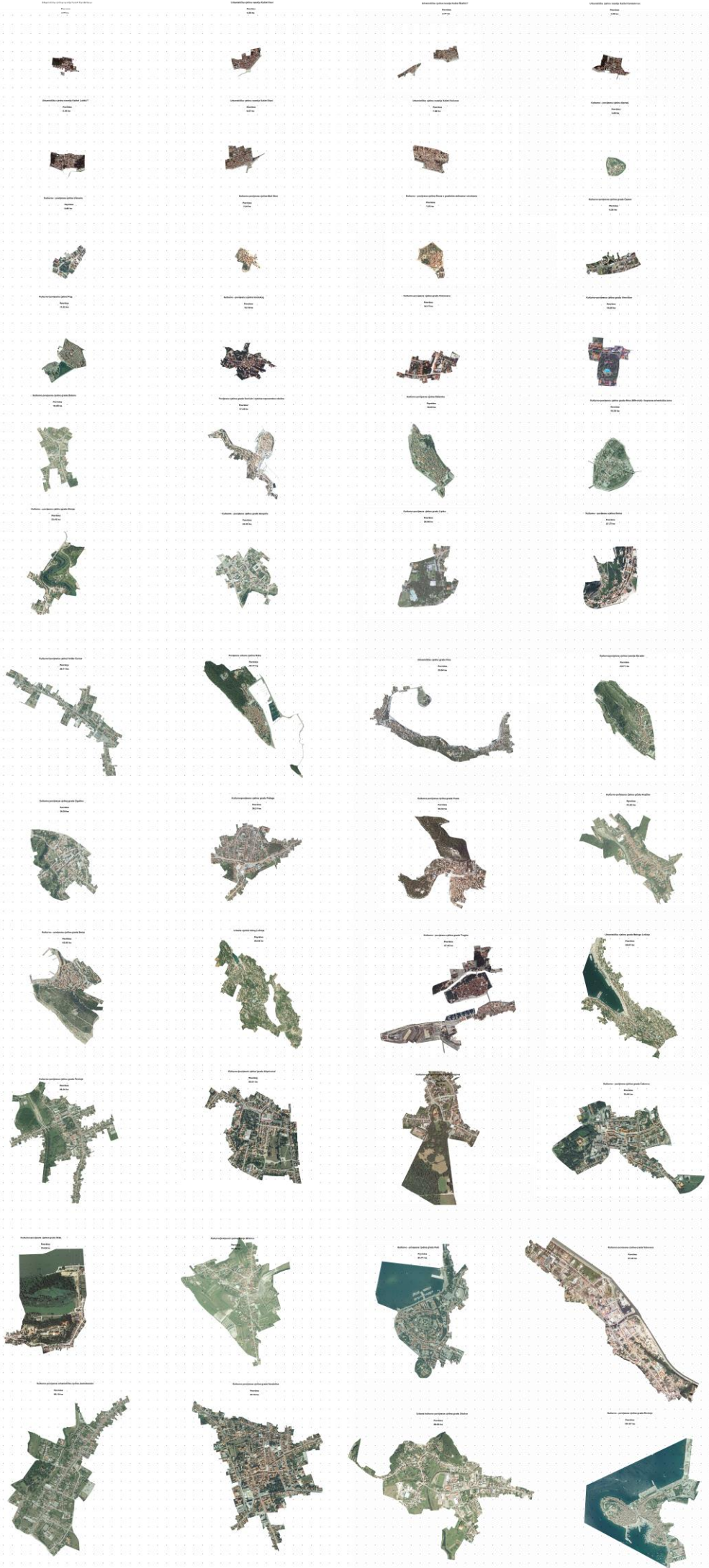
Kontaktna zona obuhvaća područja u okruženju kulturno-povijesne cjeline koja su s njom u prostornom/vizualnom i/ili sadržajnom odnosu, a u kojima potencijalni zahvati mogu imati značajan utjecaj na cjelovitost i izvornost područja temeljnih vrijednosti. Ova zona odnosi se na područja **srednje i niske vrijednosti** ili bez povijesne i ambijentalne vrijednosti, djelomičnog stupnja očuvanosti i izraženosti izvornih obilježja, bez osobitih povijesnih arhitektonsko-urbanističkih vrijednosti ili područja novije gradnje koja ne doprinose povijesnom urbanom tkivu i identitetskim obilježjima kulturno-povijesne cjeline, odnosno područja koja ne čine formativnu komponentu cjeline.

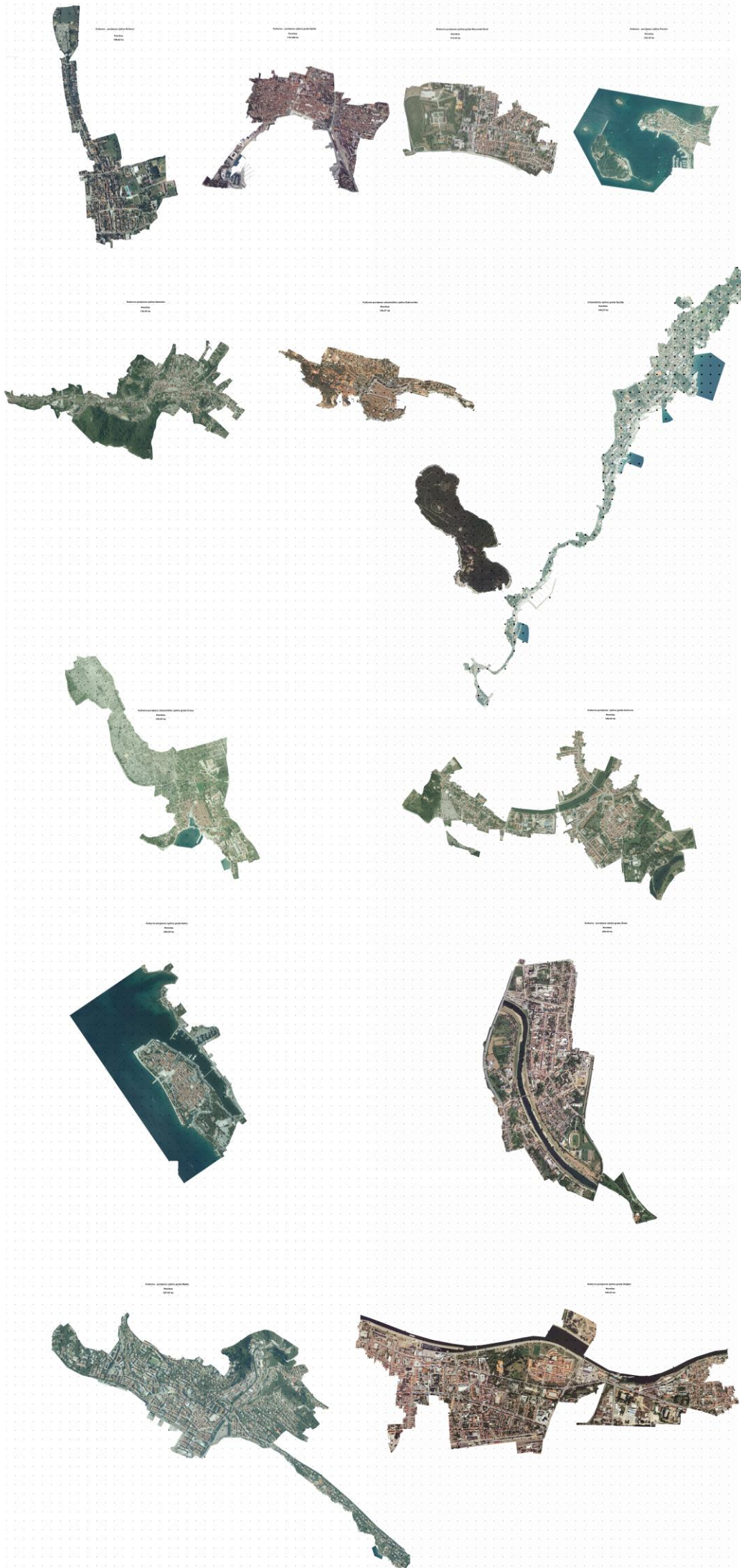
Šezdeset kulturno-povijesnih cjelina i njihov razvrstaj

Slijedom provedbe NPOO-a i komponente C2.2. R3-I1 izvršen je izbor 60 kulturno-povijesnih cjelina urbanih obilježja upisanih u Registar kulturnih dobara Ministarstva kulture i medija prema kriterijima vrijednosti, ugroženosti, postojećem stupnju dokumentiranosti i teritorijalne zastupljenosti, za koje će se u planiranom razdoblju od 2021. do 2026. g. izraditi konzervatorske podloge ili provesti revizija postojećih podloga.

Unutar 60 kulturno-povijesnih cjelina upisanih u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, odabranih za izradu konzervatorskih podloga u okviru NPOO-a, uvrštene su tipološki raznolike, visoko vrednovane cjeline, ugrožene cjeline te cjeline za koje do sada nisu izrađene konzervatorske podloge, vodeći pri tom računa o ravnomjernoj teritorijalnoj zastupljenosti područja Republike Hrvatske. Odabrane kulturno-povijesne cjeline gradova su: Bakar, Bjelovar, Cavtat, Čakovec, Daruvar, Dubrovnik, Đakovo, Gospić, Glina, Hrvatska Kostajnica, Hvar, Ilok, Imotski, Jastrebarsko, Karlovac, Kaštela, Knin, Koprivnica, Korčula, Krapina, Križevci, Krk, Lipik, Makarska, Nin, Obrovac, Ogulin, Opatija, Oprtalj, Osijek, Otočac, Pag, Pakrac, Petrinja, Poreč, Požega, Pula, Raša, Rijeka, Rovinj, Samobor, Senj, Sisak, Skradin, Slavonski Brod, Split, Ston, Šibenik, Trogir, Valpovo, Varaždin, Varaždinske Toplice, Veli Lošinj, Vinkovci, Virovitica, Vis, Vukovar, Zadar, Zelina.

Detaljnost obrade određuje se prema površini obuhvata i broju zgrada unutar razmatrane kulturno-povijesne cjeline: do 50 hektara, od 50 do 100 ha i od 100 do 300 ha (→ 4.3. *Kriteriji za određivanje područja zajedničkih obilježja* i ANEKS 3).

Proces izrade konzervatorske podloge

Proces izrade konzervatorske podloge za kulturno-povijesne cjeline započinje integralnim sagledavanjem svih sastavnica kulturno-povijesne cjeline i okruženja u skladu s *Preporukom o zaštiti povijesnih urbanih krajolika* (Pariz, 2011.). Sagledavanje strukturnih, vizualno-morfoloških i funkcionalnih sastavnica određene kulturno-povijesne cjeline i okruženja uključuje **odgovarajuću razinu analiza** prilagođenih cilju/fazi izrade, odnosno utvrđivanju odgovarajućih razina sustava mjera zaštite. S obzirom na složenost i raznovrsnost podataka, a radi kvalitete rezultata konzervatorske podloge, nužan je interdisciplinarni pristup koji uključuje stručnjake iz područja arhitekture i urbanizma, povijesti umjetnosti, arheologije i krajobrazne arhitekture te po potrebi i druge stručnjake. U odnosu na dosadašnju praksu izrade konzervatorskih podloga za povijesne urbane cjeline uvodi se metodologija koja proizlazi iz pristupa povijesnoga urbanoga krajolika i urbane karakterizacije prepoznavanjem područja zajedničkih obilježja prema metodama urbane morfologije i analize krajolika.

Prva razina analize u procesu izrade konzervatorske podloge provodi se na **niskoj razlučivosti** (mjerilo obrade), a uključuje analizu i vrednovanje smještaja i okruženja, geneze i povijesnog razvoja, analize vizualne izloženosti i analize prostorne slike cjeline, odnosno topografiju kulturnih dobara područja u skladu s *Uputom za prepoznavanje i vrednovanje sastavnica povijesnoga urbanoga krajolika* (poglavlje 4.1.). Ovom razinom analize prepoznaju se temeljne vrijednosti i određuju mjere zaštite povijesnoga urbanoga krajolika te se određuju područja od interesa za daljnje razmatranje i utvrđivanje granica kulturno-povijesne cjeline kao područja koncentracije povijesnih urbanih struktura i kontaktne zone.

Druga razina analize (srednja razlučivost) podrazumijeva određivanje područja zajedničkih obilježja (PZO) na području kulturno-povijesne cjeline i kontaktne zone, na temelju *Kriterija za određivanje područja zajedničkih obilježja* (poglavlje 4.3.).

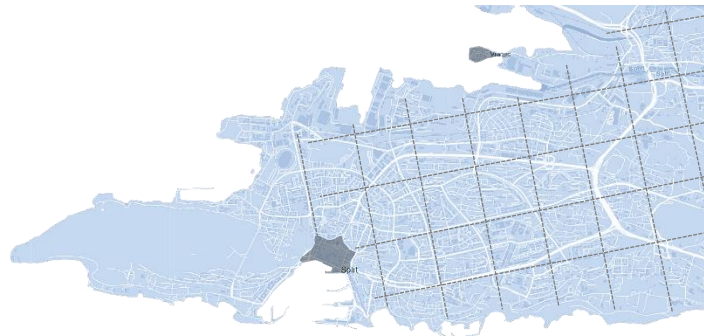
Područje zajedničkih obilježja jest homogena prostorna jedinica u kojoj se dosljedno pojavljuje isti ili sličan urbani uzorak. Urbani uzorak je prostorni raspored urbanih struktura (izgrađenih i neizgrađenih) na prostoru definiranom mrežom komunikacija i geometrijom čestica. Urbani uzorci određeni su prirodnim, antropogenim (urbanim i graditeljskim) i funkcionalnim čimbenicima (funkcije i sadržaji, namjene prostora). To su: reljefna obilježja (uzvisine, padine, vegetacija i vode), izgradnja (tipologija, gustoća, mjerilo, visina, dovršenost), parcelacija (planirana, spontana), otvoreni prostor (dvorišta, trgovi, parkovi i ulice) te uređenost i namjena zemljišta (vrtovi, perivoji i sl.) (vidi ANEKS 2).

OPĆI KONZERVATORSKI KRITERIJI ZA USPOSTAVU PODRUČJA ZAJEDNIČKIH OBILJEŽJA (PZO):

- i. **Dominantno povijesno razdoblje**
Dominantna, prevladavajuća, raspoznatljiva povijesna i stilska faza razvoja područja
- ii. **Topografija**
Fizičke i prirodne karakteristike: reljef (visine i nagiba), vodeni tokovi i površine, biljni pokrov i dr.
- iii. **Urbana matrica**
Ulična/prometna mreža, parcelacija, otvoreni javni prostori
- iv. **Urbana struktura**
Izgrađena prostorna forma zgrada, komunalne i prometne infrastrukture i otvorenih prostora, tipologija izgradnje
- v. **Graditeljska struktura**
Arhitektura i oblikovanje, konstrukcija i materijali
- vi. **Namjena i korištenje**
Povijesni ili suvremeni uzorak korištenja zemljišta i građevina
- vii. **Arheološki potencijal**

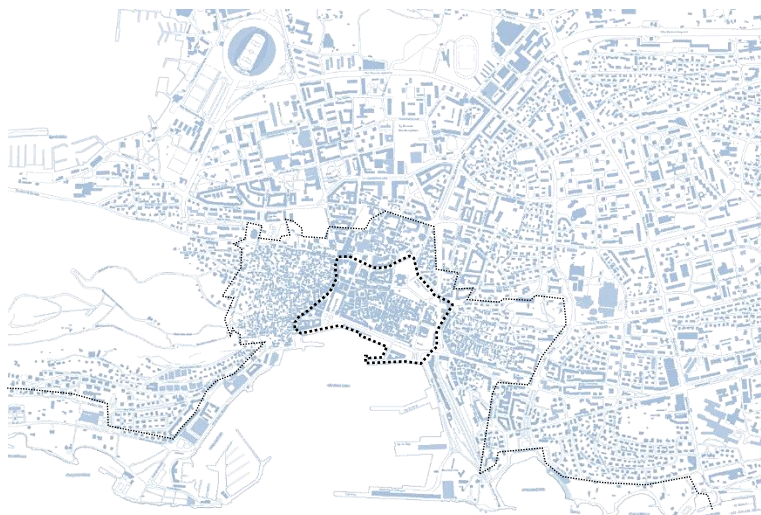
U kontekstu izrade konzervatorskih podloga za zaštićene kulturno-povijesne cjeline, područje zajedničkih obilježja prije svega je planski alat zaštite kojim se prostor ujednačenih prirodnih i graditeljskih karakteristika omeđuje u topografski određene cjeline za koje se određuje i dosljedna strategija zaštite (valorizacija, mjere zaštite i održivo upravljanje). Potrebno je razmotriti prostornoplanski definirane zone urbanih pravila (gdje je i u kojoj mjeri je moguće) te ih uskladiti s granicama područja zajedničkih obilježja.

Uspostava područja zajedničkih obilježja omogućava i metodološki jasan, dosljedan i dokaziv pristup **uspostavi novih ili reviziji postojećih granica kulturno-povijesne cjeline** i njene kontaktne zone slijedom analize i vrjednovanja (vidi poglavlja 4.2. *Upute za određivanje kontaktne zone* 4.3. *Kriteriji za određivanje područja zajedničkih obilježja* i 4.4. *Kriteriji za vrednovanje područja zajedničkih obilježja i mjere zaštite*). Područja zajedničkih obilježja vrednuju se prema kriterijima kojima se dokazuju autentičnost i integritet područja. To su zastupljenost i očuvanost povijesnih struktura (urbane matrice i graditeljskih struktura), prostorni red odnosno homogenost područja, udio zgrada visoke i vrlo visoke vrijednosti, zastupljenost arheoloških slojeva i vizualno-morfološka vrijednost. Na temelju vrjednovanja PZO-a određuju se mjere zaštite ovih područja kao sastavnica kulturno-povijesne cjeline i kontaktne zone, prema poglavlju 4.4. *Kriteriji za vrednovanje područja zajedničkih obilježja i mjere zaštite*.

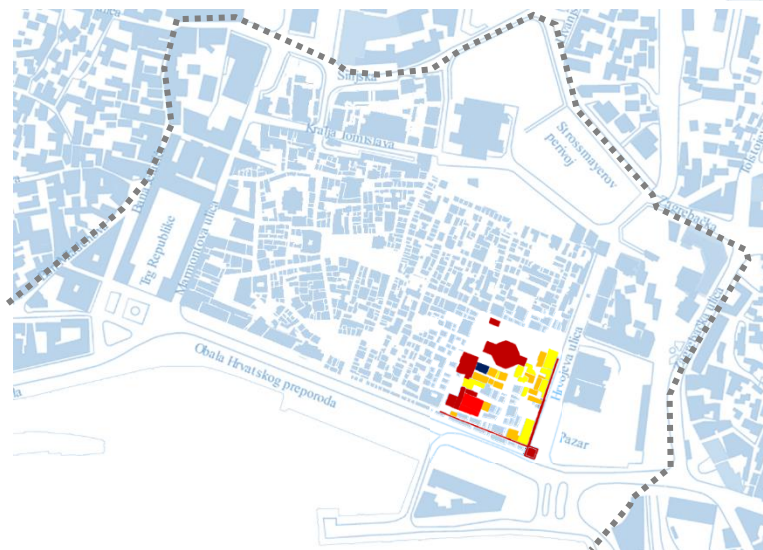
Prva, niska razina razlučivosti

(m 1:25 000 – 1:5000)
Kulturni krajolik: reljef, građevna područja naselja, građevni sklopovi / infrastruktura, arheološka nalazišta i zone, oblikovanje zgrada većeg mjerila

Druga, srednja razina razlučivosti

(m 1:10 000 – 1:2000)
Urbani uzorak/tkivo: ulična mreža i parcelacija, otvoreni javni prostori, vrsta gradnje

Treća, visoka razina razlučivosti

(m 1:1000 – 1:500)
Tipologija i vrsta gradnje, organizacija parcele, građevna struktura / konstrukcija, materijali, arheološki potencijal → valorizacija i modaliteti zaštite graditeljske strukture

Tri razine razlučivosti na primjeru grada Splita

Unutar područja revidirane zone kulturno-povijesne cjeline slijedi **treća, detaljna analiza** građevinske strukture i drugih pojedinačnih sastavnica **na visokoj razlučivosti** (razini obrade). To su pojedinačne zgrade i sklopovi, trgovi, ulice, perivoji, vrtovi i dvorišta. Ova razina analize se provodi unutar područja obuhvata kulturno-povijesne cjeline, odnosno vrlo visoko i visoko vrednovanih područja zajedničkih obilježja, s kataloškom obradom graditeljskih i ostalih povijesnih struktura. Na temelju njihove valorizacije određuju se i tri osnovna modaliteta zaštite (vidi poglavlje 4.5. *Kriteriji za vrednovanje graditeljskih i ostalih povijesnih struktura i mjere zaštite*). Za kulturno-povijesne cjeline obuhvata do 50 hektara propisuju se i detaljne mjere

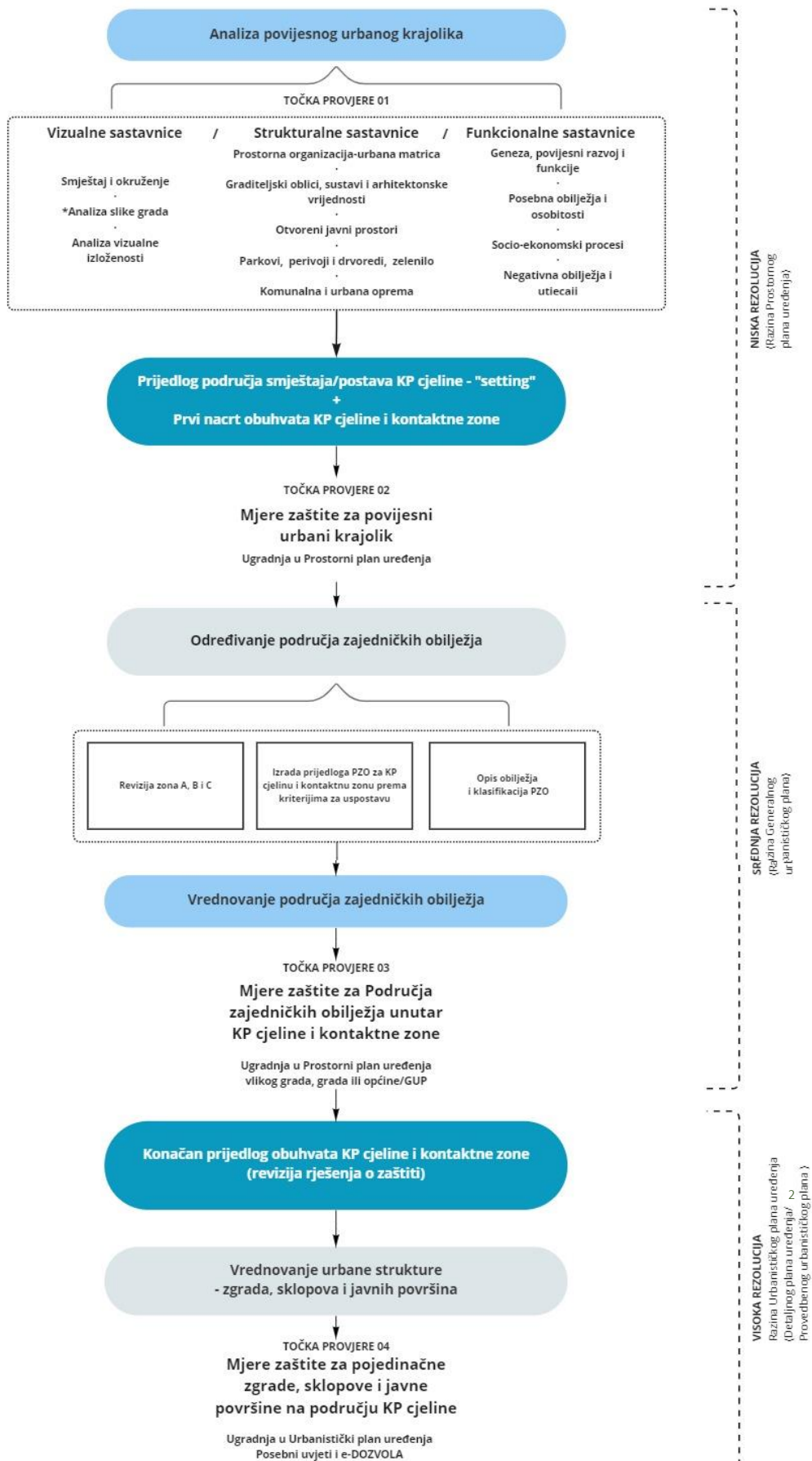
zaštite za graditeljske i ostale povijesne strukture (vidi ANEKS 3). Po potrebi mogu se u sklopu mjera odrediti zgrade ili područja koja zahtijevaju zasebnu izradu konzervatorskih elaborata ili detaljnijih konzervatorskih studija. U kontaktnoj zoni za zgrade vrlo visoke i visoke vrijednosti obvezna je detaljna analiza i određenje mjera zaštite te kataloška obrada, slijedom čega se može izraditi prijedlog upisa u Registar kulturnih dobara RH.

Određivanje područja zajedničkih obilježja na primjeru kulturno-povijesne cjeline Splita na srednjoj razini razlučivosti

Navedene razine mjera srednje i visoke razlučivosti, uključujući mjere unapređenja stanja i prihvatljivih promjena, potvrđuju se i/ili nadopunjavaju u svim aspektima zaštite i očuvanja prostora. Iznimke od ovog pravila predstavljaju zgrade koje svojim obilježjima općenito odudaraju od prevladavajućega urbanog uzorka ili su visoko vrednovane u postupku izrade konzervatorske podloge, odnosno upisane u Registar kulturnih dobara. U postupku vrednovanja graditeljskih struktura iznimke su predstavljene kategorijama A, B0 i D1 (4.5. *Kriteriji za vrednovanje graditeljskih i ostalih povijesnih struktura i mjere zaštite*).

Osnovna struktura analitičkog rada na konzervatorskoj podlozi u skladu s propisanim sadržajem prikazana je sljedećim dijagramom:

Dijagram postupka izrade konzervatorske podloge³

² Odgovarajuća razina prostornoplanske dokumentacije prema važećim propisima iz područja prostornog uređenja više ne postoji

³ Radi ujednačavanja metodologije, u procesu izrade konzervatorske podloge predviđeno je nekoliko točaka provjere prema glavnim etapama izrade s nadležnim tijelom Ministarstva kulture i medija.

II. dio

SADRŽAJ KONZERVATORSKE PODLOGE

SADRŽAJ KONZERVATORSKE PODLOGE⁴

1. Tekstualni dio

1.1. Sažetak

Sažeti prikaz dokumenta (1 - 2 kartice teksta)

1.2. Polazišta

1.2.1. Okolnosti i ciljevi izrade konzervatorske podloge

Navesti okolnosti izrade podloge u okviru NPOO-a (obrazloženje izrade konzervatorske podloge za određenu kulturno-povijesnu cjelinu).

1.2.2. Status zaštite, obuhvat podloge

Povijesni slijed pravne zaštite. Osvrt na postojeći obuhvat zaštite (veličina, primjerenost, režimi zaštite (A,B,C)). Broj i vrsta pojedinačno zaštićenih građevina po vrstama (prema Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske).

1.2.3. Ograničenja u izradi

Vremenska, fizička (nepristupačnost) dostupnost podataka, postojeća razina dokumentiranosti itd.

1.2.4. Postojeća konzervatorska dokumentacija

Osvrt na dosadašnju izrađenu konzervatorsku dokumentaciju i povezanu prostornoplansku dokumentaciju, publiciranu literaturu, arhivske i kartografske izvore i dr.

1.2.5. Osvrt na važeću prostornoplansku dokumentaciju

Važeći relevantni prostorni i urbanistički planovi. Određenje plana prema kulturno-povijesnoj cjelini s ocjenom postojećih mjera zaštite i odredbi za provođenje (status zaštite – zaštićena kulturna dobra, evidentirana dobra i prijedlozi za utvrđivanje svojstva kulturnog dobra, uvjeti i način gradnje, namjena i korištenje prostora, urbana pravila, infrastruktura i dr.)

1.2.6. Ocjena postojećeg stanja

Ocjena postojećega građevinsko-tehničkog stanja kulturno-povijesne cjeline – broj ili udio obnovljenih i ugroženih kulturnih dobara⁵.

⁴ Propisan je nužan sadržaj konzervatorske podloge. Prema potrebi u dokument je moguće uključiti dodatne grafičke i tekstualne priloge.

⁵ Revizija se provodi temeljem Izvješća o stanju u prostoru u skladu s posebnim propisom iz područja prostornog uređenja.

1.3. Analiza povijesnoga urbanoga krajolika

Analiza se provodi sagledavanjem obuhvata i opisom glavnih obilježja povijesnoga urbanoga krajolika u skladu s definicijom iz *Preporuka o povijesnom urbanom krajoliku* (Pariz, 2011.) <https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-638-98.pdf> i stručnim uputama u poglavlju 4.1. *Upute za prepoznavanje i vrednovanje sastavnica povijesnoga urbanoga krajolika* po potpoglavljima:

- 1.3.1. *Smještaj i okruženje*
- 1.3.2. *Geneza, povijesni razvoj i funkcije*
- 1.3.3. *Prostorna organizacija – urbana matrica*
- 1.3.4. *Analiza vizualne izloženosti*
- 1.3.5. *Analiza prostorne slike*
- 1.3.6. *Graditeljski oblici i sustavi, arhitektonske vrijednosti*
- 1.3.7. *Arheološki ostatci i ruševine*
- 1.3.8. *Otvoreni javni prostori*
- 1.3.9. *Parkovi, perivoji i drvoredi, zelenilo*
- 1.3.10. *Komunalna i urbana oprema*
- 1.3.11. *Posebna obilježja i osobitosti*
- 1.3.12. *Postojeće stanje, negativna obilježja i utjecaji*
- 1.3.13. *Ranjivost – procjena rizika*

1.4. Određivanje područja zajedničkih obilježja

Određivanje se provodi prema kriterijima u poglavlju (tabelarno) 4.3. *Kriteriji za određivanje područja zajedničkih obilježja*.

U ovom poglavlju utvrđuju se granice te se donosi opis i razvrstaj utvrđenih područja zajedničkih obilježja (PZO).

1.5. Vrednovanje

1.5.1. Vrednovanje područja zajedničkih obilježja

Vrednovanje se provodi prema kriterijima iz poglavlja (tabelarno) 4.4. *Kriteriji za vrednovanje područja zajedničkih obilježja i mjere zaštite*.

1.5.2. Prijedlog obuhvata kulturno-povijesne cjeline i kontaktne zone

U ovom poglavlju utvrđuju se granice kulturno-povijesne cjeline i kontaktnog područja te se iskazuje izjava o vrijednosti.

1.5.3. Vrednovanje graditeljskih i ostalih povijesnih struktura

Vrednovanje se provodi prema kriterijima iz poglavlja 4.5. *Kriteriji za vrednovanje graditeljskih i ostalih povijesnih struktura*.

1.6. Mjere očuvanja i unapređenja

Mjere zaštite određuju se prema mjerilu obrade, odnosno razini razlučivosti prema uputi iz poglavlja 4.4. *Kriteriji za vrednovanje područja zajedničkih obilježja i mjere zaštite* i 4.5. *Kriteriji za vrednovanje graditeljskih i ostalih povijesnih struktura i mjere zaštite*.

1.6.1. Mjere za kulturno-povijesnu cjelinu

1.6.2. Mjere za područja zajedničkih obilježja unutar kontaktne zone

1.6.3. Mjere za područje zajedničkih obilježja unutar kulturno-povijesne cjeline

1.6.4. Mjere za graditeljske i ostale povijesne strukture

2. Grafički dio

- 2.1. Karta postojećeg režima zaštite kulturno-povijesne cjeline, pojedinačno zaštićenih i evidentiranih nepokretnih kulturnih dobara (topografija kulturnih dobara, uključujući arheološka nalazišta i zone)
(1 : 25 000 – 1 : 5000)
- 2.2. Okruženje/smještaj – prirodna obilježja: reljef, vodotoci, biljni pokrov i dr.
(1 : 25 000 – 1 : 5000)
- 2.3. Geneza, povijesni razvoj i funkcije (izgradnja, javni prostori, povijesne komunikacije i infrastruktura)
(1 : 25 000 – 1 : 5000)
- 2.4. Karta vizualne izloženosti i osjetljivosti
(1 : 25 000 – 1 : 5000)
- 2.5. **Karta područja zajedničkih obilježja i njihovo vrednovanje**
(1 : 10 000 – 1 : 2000)
- 2.6. **Prijedlog granica zaštićene kulturno-povijesne cjeline, kontaktne zone i pojedinačno zaštićenih kulturnih dobara**
(1 : 10 000 – 1 : 2000)
- 2.7. **Mjere zaštite područja zajedničkih obilježja**
(1 : 10 000 – 1 : 2000)
- 2.8. **Karta datacije graditeljskih i ostalih povijesnih struktura (komunalna i urbana oprema, parkovi, perivoji, drvoredi i zelenilo, otvoreni javni prostori, parterna obrada, posebna obilježja)**
(1 : 2000 – 1 : 500)
- 2.9. Postojeće stanje, negativna obilježja i konflikti
(1 : 2000 – 1 : 500)
- 2.10. **Valorizacija graditeljske i ostale povijesne strukture**
(1 : 2000 – 1 : 500)
- 2.11. **Mjere zaštite graditeljske i ostale povijesne strukture**
(1 : 2000 – 1 : 500)

3. Katalozi

3.1. KATALOŠKI OBRAZAC KULTURNO-POVIJESNE CJELINE

3.2. KATALOŠKI OBRASCI PODRUČJA ZAJEDNIČKIH OBILJEŽJA

3.3. KATALOŠKI OBRASCI GRADITELJSKIH I OSTALIH POVIJESNIH STRUKTURA

III. dio

STRUČNE UPUTE I KRITERIJI

4. STRUČNE UPUTE I KRITERIJI

4.1. Upute za prepoznavanje i vrednovanje sastavnica povijesnoga urbanoga krajolika

Smještaj i okruženje

Iako zaštićena kulturno-povijesna cjelina najčešće predstavlja dio seoskog ili gradskog naselja, važno je opisati geografska obilježja prostora jer ona po mnogočemu utječu na karakter naselja. Potrebno je utvrditi je li položaj naselja nizinski ili brdski; na vrhu brijega, na padini ili u dolini; položaj i odnos naselja prema rijeci i/ili moru, jezeru i slično. Jednako je važno definirati vrstu i obilježja okruženja: kultivirano poljoprivredom ili prirodno okruženje, urbana aglomeracija, morsko okruženje te dominantne vrijednosti u krajoliku koje čine posebne vrijednosti koje se moraju zaštititi.

Geneza, povijesni razvoj i funkcije

Temeljem istraživanja povijesnih izvora, dostupne literature, povijesnih kartografskih prikaza i njihove prostorne interpretaciju, te usporedbom s današnjim stanjem, potrebno je opisati sve bitne promjene u razvoju naselja i pripadajućeg prostora. Važno je istaknuti povijesne okolnosti nastanka pojedinih razvojnih faza, povijesne funkcije naselja i način korištenja prostora. Prepoznavanje osnovnih faza razvoja povijesne strukture naselja i utvrđivanje osnovnih karakteristika organizacije prostora. Ova analiza uključuje i arheološke ostatke primarnih oblika naseljavanja. Značajke i ocjena funkcionalnih obilježja povijesnih cjelina kao i uloge povijesnih dijelova naselja u organizmu suvremenoga grada, međusobne ovisnosti i odnos prema krajoliku. Funkcionalne promjene i njihov utjecaj na kulturno-povijesne vrijednosti.

Prostorna organizacija – urbana matrica

Prostorna organizacija – urbana matrica jedno je od glavnih obilježja povijesnoga naselja, a rezultat je različitih čimbenika kao što su oblik naselja, povijesna matrica, raspored urbane ili ruralne građevinske strukture. U većim gradovima prisutno je više različitih urbanističkih obilježja povezanih s vremenskim razdobljima nastanka razvoja naselja. Tako, na primjer, naselje može biti planirano ili neplanirano, izduženo uz povijesnu komunikaciju, uz obalu ili u kanjonu, razvijeno oko jezgre ili složeno u slučaju većih naselja. Bitni čimbenici u opisu i ocjeni prostornog ustroja su: način na koji je organizirana građevinska struktura (parcele, blokovi, inzule) mreža ulica i trgova, zelene površine raznih obilježja, dijelovi prirodnog ili kultiviranoga krajolika vezanih uz povijesnu cjelinu. Uzorak povijesne parcelacije (oblik i veličina parcela) uvjetuju raspored, mjerilo i tip izgradnje, što određuje naselje kao zgrusnuto ili raspršeno. U većini gradova nalazimo planske intervencije manjeg opsega i utjecaja na cjelinu, nastale u različitim povijesnim razdobljima, često vezane uz reprezentativnu arhitekturu ili javni prostor, koje treba navesti u opisu prostornog ustroja.

Analiza vizualne izloženosti

Osim vanjskih potrebno je utvrditi i vrijedne unutrašnje vizure na važnije povijesne građevine i sklopove te ostale vrijedne elemente u povijesnoj cjelini. Primjerice, mogućnost pogleda na krovove povijesne cjeline izravno utječe na propisivanje sustava mjera zaštite glede pokrova i zahvata na krovštima. U analizi vizura nužno je precizirati vizurne točke ili poteze bilo da se radi o pogledima na povijesnu cjelinu ili iz nje prema vrijednim dijelovima okoliša. Pri određivanju vizurnih točaka te pravaca i kutova pogleda vrijednih očuvanja prednost treba dati onim realnima i najučestalijima, dostupnima u svakodnevnom kretanju.

Analiza prostorne slike

Ključni element u primarnom doživljaju povijesne cjeline jest njena prostorna slika koju sačinjavaju siluete, prostorni akcenti i prirodne granice. Analizom se ocjenjuju izvornost i integritet silueta u različitim planovima s glavnih položaja ekspozicije, odnosno vizurnih točaka unutar povijesnog urbanog krajolika.

Graditeljski oblici i sustavi, arhitektonske vrijednosti

Klasifikacija urbane strukture (graditeljski oblici i arhitektonske vrijednosti, prepoznavanje tipologije gradnje, povijesna slojevitost, stanja očuvanosti i tehničko stanje) kao osnovna podloga za kategorizaciju pojedinih dijelova grada. Identifikacija sačuvanih kulturno-povijesnih elemenata unutar građevnih struktura, zastupljenost vrsta povijesnih građevina, karakteristični tipovi gradnje, fortifikacijski i drugi inženjerski sustavi, stilski obilježja, visinski gabariti i dr.

Arheološki ostaci i ruševine

Kulturno-povijesna cjelina može imati značajnu arheološku podlogu (arheološki potencijal, supstrat) koja može biti vidljiva nakon provedenih istraživanja kao prezentirani arheološki nalaz/nalazište na otvorenom i/ ili u obliku visoko sačuvanih ostataka - ruševina koje su do danas prisutne u prostoru. Uz vidljive ostatke, potrebno je također utvrditi arheološki značaj neistraženih dijelova te istraženih i ponovno zatrpanih arheoloških struktura iz svih razdoblja koja su prethodila kulturno-povijesnoj cjelini, uključujući i novovjekovne slojeve o kojima se većina podataka temelji na arheološkoj metodi istraživanja.

Otvoreni javni prostori

Opis urbanističke i ambijentalne kvalitete prostora koja u skladu s povijesnom matricom može imati organska ili planska obilježja. Obrada površina povijesnih ulica, trgova, stubišta, putova, obala i ostalih vrsta vanjskih javnih prostora jednake su važnosti kao i pročelja zgrada. U većini gradova Istre, Primorja i Dalmacije povijesna opločenja od kamena i oblutaka spadaju u bitna svojstva cjelina, kao i ostaci kaldrmā te površine od opeke ili oblutaka u naseljima kontinentalne Hrvatske.

Parkovi, perivoj i drvoredi, zelenilo

Zelenilo snažno utječe na estetski doživljaj urbanog ili ruralnog prostora. Povijesni parkovi i perivoji, drvoredi i travnjaci mogu biti planski i funkcionalni elementi uređenja grada, primjerice planski sađeni drvoredi u vojnim gradovima, koji daju dodatni značaj u urbanoj interpretaciji i vrednovanju cjeline.

U nekim okolnostima zelenilo je kao dio prirodnog ili kultiviranoga krajolika prisutno u samom naselju ili je značajno kao neposredni okoliš povijesne cjeline koji se ponegdje izravno povezuje s prirodnim okolišem ili se prožima s vrtovima u četvrtima vila. Negdje zelenilo predstavlja paralelnu strukturu koja obujmom gotovo nadmašuje izgradnju. Potrebno je utvrditi ulogu zelenila kao zaštite od nepovoljnih utjecaja na povijesnu cjelinu (promet, vjetrovi i sl.) ili korekcije nepovoljnih vizura (nova neprimjerena izgradnja i sl.).

Komunalna i urbana oprema

Povijesna oprema prostora kao što su ulične svjetiljke, klupe, oglasni stupovi, kiosci, ograde, bunari, vrela, cisterne, podzidovi i drugo pokazuju kulturnu razinu javnoga gradskog ili seoskog prostora.

Posebna obilježja i osobitosti

Pojedina naselja mogu sadržavati određena obilježja koja ga izdvajaju od ostalih i čine prepoznatljivim. Specifični elementi i oblici građenja i opremanja prostora zbirno doprinose identitetu regije, primjerice, dominantna gradnja u drvu ili kamenu odnosno detalji poput starih bitvi za vezanje brodova, oblici dimnjaka i slično. Staništa određenih životinjskih ili biljnih vrsta također mogu biti važna, na primjer gniježđenje roda na seoskim dimnjacima.

Takva obilježja potrebno je ovdje naglasiti i objasniti njihov značaj.

Postojeće stanje, negativna obilježja i utjecaji

Fizičko stanje, uređenje, devastirani prostori, prostori konflikata

U povijesnim cjelinama naselja ili u neposrednom okruženju često su prisutni elementi koji izrazito negativno utječu na cjelinu u smislu narušavanja svojstva kulturnog dobra, primjerice, građevina koja dimenzijama, oblikovanjem, vrstom ili smještajem negira utvrđene vrijednosti prostora. U ovom poglavlju potrebno je utvrditi takve situacije te razmotriti realne mogućnosti poboljšanja stanja sustavom mjera zaštite odnosno na razini planiranja.

Ranjivost – procjena rizika

Definira teme koje utječu na lokalitet, na značenja i vrijednosti; potencijalni rizici u budućnosti; rizici od prirodnih nepogoda i ljudskog djelovanja; fizičko stanje, vlasništvo, pravni status zaštite; korištenje; ograničenje, vanjski faktori (demografska slika lokalne zajednice, dobne i ekonomske skupine, odumiranje, osiromašenje, gentrifikacija, pritisci kapitala, turistifikacija, apartmanizacija), znanje o lokalitetu, zakonski okvir i potencijalni sukob, stanovanje i sl.

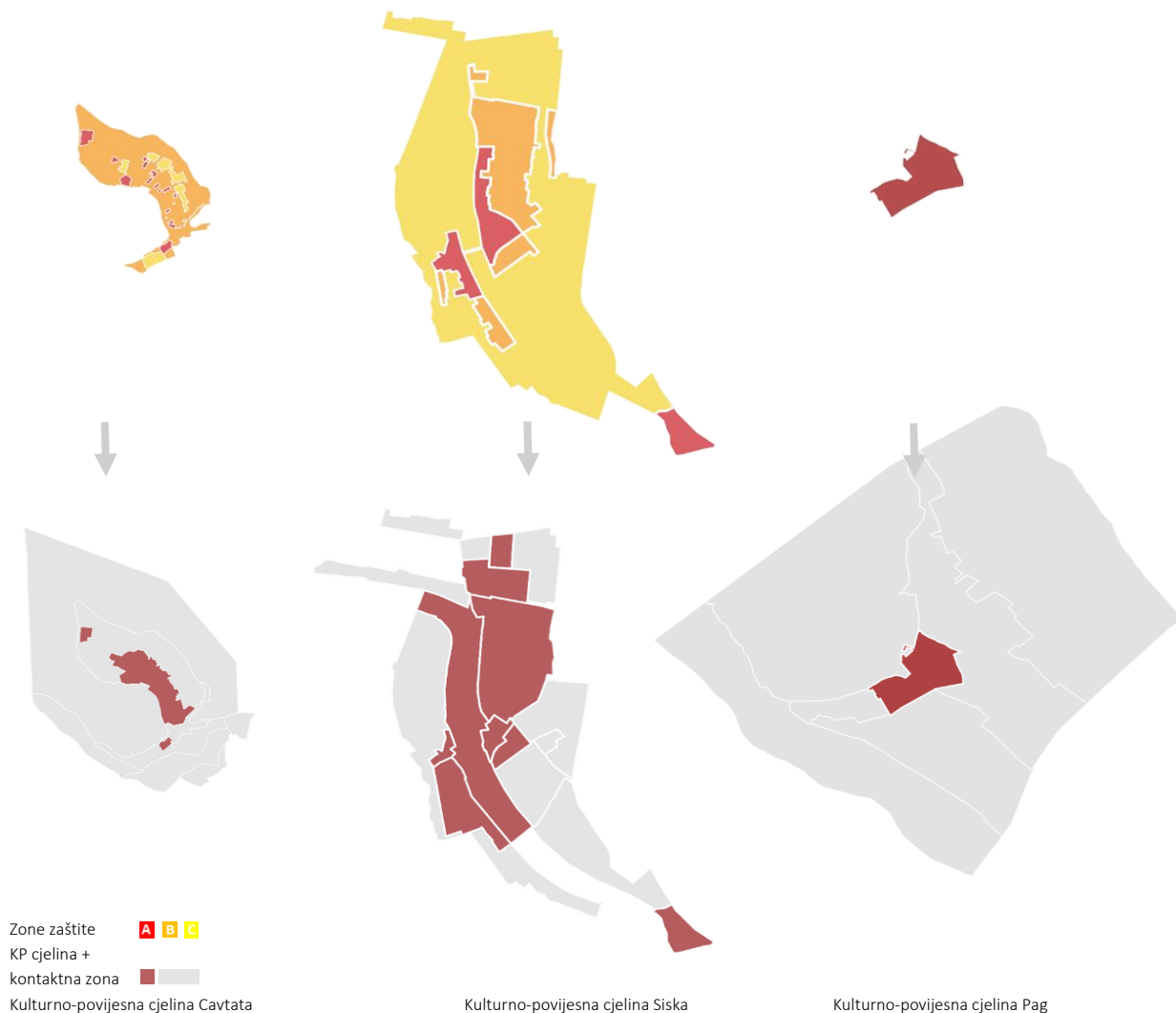
4.2. Upute za određivanje kontaktne zone

Prostorni obuhvat kontaktne zone definira se prema potrebi za svaku kulturno-povijesnu cjelinu posebno, ovisno o načinu povezanosti s njenim temeljnim vrijednostima ili potencijalnim utjecajima promjena, a može uključivati:

- izgrađena područja
 - nekonsolidirana urbana područja u neposrednom dodiru s područjem kulturno-povijesne cjeline, niže vrijednosti, sa substandardnom ili degradiranom izgradnjom, gdje potencijalna urbana preobrazba i sanacija mogu imati utjecaj na cjelinu
 - područja povijesne ili suvremene izgradnje s urbanim uzorkom koje predstavlja prihvatljivo okruženje kulturno-povijesne cjeline, bez vrijednosti za zaštitu posebnim rješenjem prema kriterijima za uspostavu kulturno-povijesnih cjelina
 - područja između kulturno-povijesne cjeline i izdvojenih, istaknutih pojedinačnih kulturnih dobara (npr. obrambeni sustavi, vrijedne vizurne točke i drugo)
 - povijesne prilazne komunikacije u suodnosu s temeljnim obilježjima cjeline
 - područja povijesne i suvremene industrijske proizvodnje te infrastrukture u okruženju
 - područja visokoga arheološkog potencijala u doticaju s kulturno-povijesnom cjelinom (bez obzira na zaseban status zaštite arheoloških nalazišta u tom području)
- neizgrađena područja
 - područja prirodnoga ili kultiviranoga krajolika, odnosno riječni potez ili morski akvatorij u neposrednom doticaju kulturno-povijesne cjeline, koja predstavljaju kvalitetno okruženje odnosno bitnu sastavnicu prostorne slike grada.

Na temelju analize povijesnoga urbanoga krajolika i određivanja područja zajedničkih obilježja, njihovim kvalitativnim vrednovanjem određuju se područja koja čine sastavni dio kulturno-povijesne cjeline te područja koje se smatra potrebnim uključiti u kontaktnu zonu, a na temelju kriterija vizualnog i fizičkog utjecaja na vrijednosti kulturno-povijesne cjeline. U tom procesu moguće su izmjene postojećeg obuhvata kulturno-povijesne cjeline i uspostave kontaktne zone na sljedeći način, za svaku promatranu cjelinu:

- izdvajanje pojedinih područja zajedničkih obilježja **srednje, niske ili bez vrijednosti** iz postojećeg obuhvata kulturno-povijesne cjeline i uvrštavanje u obuhvat kontaktne zone
- uvrštavanje pojedinih područja zajedničkih obilježja iz okruženja kulturno-povijesne cjeline u kontaktnu zonu na temelju kriterija vizualnog i fizičkog utjecaja na vrijednosti kulturno-povijesne cjeline
- obvezno uvrštavanje dijela utvrđene arheološke zone koji se pruža izvan obuhvata kulturno-povijesne cjeline.

Moguće izmjene postojećeg obuhvata kulturno-povijesne cjeline i uspostave kontaktne zone – tri scenarija

S obzirom na vizualnu izloženost kulturno-povijesne cjeline, za potrebe utvrđivanja obuhvata i granica kontaktne zone potrebno je utvrditi karakteristične, javno dostupne položaje (vidikovce) i/ili vizurne poteze s kojih se pružaju značajni pogledi na kulturno-povijesnu cjelinu, dijelove cjeline ili pojedinačne, istaknute građevine (povijesne urbane vertikale, zidine, skupine reprezentativnih zgrada, krovove i dr.)

S obzirom na očuvanje kvalitetnih vizura iz kulturno-povijesne cjeline prema okruženju, potrebno je sagledati javno dostupne položaje unutar kulturno-povijesne cjeline s kojih se pruža pogled na vrijedne motive i predjele u okruženju (pojedinačno zaštićene građevine u okruženju, dijelovi prirodnoga i kultiviranoga krajolika i dr.). Uvjet za definiranje obuhvata kontaktne zone može biti ograničenje vizualne percepcije, gdje se 300 – 500 metara uzima kao prosječna udaljenost vizualne razlučivosti za zgrade humanog mjerila. No, kod kulturno-povijesnih cjelina čiji su prostorni razvoj, urbana morfologija i percepcija snažno uvjetovani izraženim oblicima reljefa, utvrđivanje granica kontaktne zone uspostavlja se prije svega kao zona vizualne izloženosti pomoću geoinformatičke analize.

4.3. Kriteriji za određivanje područja zajedničkih obilježja

	Kulturno-povijesne cjeline iznad 50 ha (m 1:10 000 - 1:2000)	Kulturno-povijesne cjeline do 50 ha (m1:2000 - 1:500)
i. Dominantno povijesno razdoblje	Dominantna, prevladavajuća, raspoznatljiva povijesna faza razvoja područja;	Podjela prema stilskim obilježjima razdoblja formiranja;
ii. Topografija	Fizičke i prirodne karakteristike: reljef (visine i nagiba), vodeni tokovi i površine, biljni pokrov i dr.;	Podjela prema područjima vertikalne i horizontalne raščlanjenosti te oblicima reljefa (brda, brežuljci, riječne doline, terase, otoci, poluotoci, sprudovi, ušća, klifovi...);
iii. Urbana matrica	Ulična/prometna mreža, parcelacija, otvoreni javni prostori;	Podjela prema specifičnim obilježjima ulične/prometne mreže (namjena), parcelacije(oblik i dimenzije) i otvorenih javnih prostora (dvorišta, trgovi, parkovi);
iv. Urbana struktura	Izgrađena prostorna forma zgrada, komunalne i prometne infrastrukture i otvorenih prostora, tipologija izgradnje;	Podjela prema tipologiji zgrada (blokovi, nizovi, samostojeće kuće), komunalne i prometne infrastrukture (ulice, ceste, mostovi, vijadukti) otvorenih prostora (dvorišta, trgova, parkova) te uređenosti;
v. Graditeljska struktura	Arhitektura i konstrukcija;	Podjela prema oblikovnom registru i materijalima;
vi. Namjena i korištenje	Povijesni ili suvremeni uzorak korištenja područja;	Podjela prema namjeni zemljišta i građevina.
vii. Arheološki potencijal	Istraženi i neistraženi nepokretni arheološki nalazi/nalazišta	Podjela prema vrsti nepokretnih nalaza

4.4. Kriteriji za vrednovanje područja zajedničkih obilježja i mjere zaštite

KATEGORIJE VRIJEDNOSTI	Opis	MJERE	Uputa
Vrlo visoka (4)	Područja vrlo visoke vrijednosti (arhitektonsko-urbanističke, kulturno-povijesne, ambijentalne i dr.) i visokog stupnja očuvanosti izvornih obilježja, a koje u bitnome određuju povijesno urbano tkivo i identitetska obilježja kulturno povijesne cjeline. Područja za koja se predlaže provesti postupak utvrđivanja svojstva kulturno povijesne cjeline.	MJERE Mjere za područje zajedničkih obilježja unutar kulturno povijesne cjeline su detaljnije, srednje razine razlučivosti (mjerila obrade), (prostorno planske razine GUPa i UPUa), a odnose se na: MJERE OČUVANJA - očuvanje i održavanje vrednovanog urbanog uzorka; - očuvanje i održavanje vrednovanog prirodnog uzorka; MJERE UNAPRIJEĐENJA - usklađivanje s vrednovanim urbanim ili prirodnim uzorkom (obale rijeka, morska obala i sl.); - unaprjeđenje degradiranih dijelova urbanog ili prirodnog uzorka; MJERE PRIHVATLJIVIH PROMJENA - regulacija degradiranih dijelova urbanog ili prirodnog uzorka;	Mjere očuvanja, unaprjeđenja i prihvatljivih promjena se detaljnije razrađuju unutar kataloškog obrasca za područja zajedničkih obilježja na mjere za uličnu mrežu i parcelaciju, tipologiju i vrstu gradnje, organizaciju parcele, uređenje parcele, otvorene javne prostore i zelenilo, arhitektonska obilježja zgrada, materijale, korištenje, arheološka nalazišta i njihova integracija;
Visoka (3)	Područja visoke vrijednosti (arhitektonsko-urbanističke, povijesne, ambijentalne i dr.) i znatnog stupnja očuvanosti izvornih obilježja, a koja doprinose povijesnom urbanom tkivu i identitetskim obilježjima kulturno povijesne cjeline. Područja za koja se predlaže provesti postupak utvrđivanja svojstva kulturno povijesne cjeline.	Mjere za područja zajedničkih obilježja unutar kontaktne zone su općenite, na niskoj razini razlučivosti, (prostorno planske razine PPUG I GUP), a odnose se na: MJERE OČUVANJA - očuvanje i održavanje prevladavajućeg urbanog uzorka; - očuvanje i održavanje prevladavajućeg prirodnog uzorka; MJERE UNAPRIJEĐENJA - usklađivanje s prevladavajućim urbanim uzorkom; MJERE PRIHVATLJIVIH PROMJENA - regulacija pretežno izgrađenog područja; - regulacija pretežno neizgrađenog područja	U sklopu mjera unutar kontaktne zone utvrđuju se načelni parametri očuvanja održavanja ili regulacije koji podrazumijevaju prihvatljivo mjerilo i modul izgradnje, temeljem procjene utjecaja na vizualni integritet kulturno povijesne cjeline.
Srednja (2)	Područja povijesne i ambijentalne vrijednosti, djelomičnog stupnja očuvanosti i izraženosti izvornih obilježja, bez osobitih arhitektonsko-urbanističkih vrijednosti;	MJERE OČUVANJA - očuvanje i održavanje prevladavajućeg urbanog uzorka; - očuvanje i održavanje prevladavajućeg prirodnog uzorka; MJERE UNAPRIJEĐENJA - usklađivanje s prevladavajućim urbanim uzorkom; MJERE PRIHVATLJIVIH PROMJENA - regulacija pretežno izgrađenog područja; - regulacija pretežno neizgrađenog područja	
Niska i bez (1)	Područja neutralne arhitektonsko-urbanističke vrijednosti, kasnije gradnje, koja ne doprinose povijesnom urbanom tkivu i identitetskim obilježjima kulturno-povijesne cjeline, odnosno područja koja ne čine formativnu komponentu cjeline;		
Metoda/kriteriji			
Niska - vrlo visoka (1-4)	Povijesna vrijednost		
Niska - vrlo visoka (1-4)	Homogenost		
Niska - vrlo visoka (1-4)	Očuvanost povijesnog urbanog tkiva		
Niska - vrlo visoka (1-4)	Udio graditeljskih i ostalih struktura visoke i vrlo visoke vrijednosti		
Niska - vrlo visoka (1-4)	Ambijentalna vrijednost		
Niska - vrlo visoka (1-4)	Očuvanost povijesne namjene (ako je primjenjivo)		
PROSJEK: 1-4			
ILI			
Prezentabilna (4)	Arheološka vrijednost/prezentabilnost (ako je primjenjivo)		

4.5. Kriteriji za vrednovanje graditeljskih i ostalih povijesnih struktura i mjere zaštite

KATEGORIJA VRIJEDNOSTI	Opis	MODALITETI ZAŠTITE	Mjere	Metoda
Kategorija A	Pojedinačno zaštićena kulturna dobra.	M1	M1 Potpun o očuvanje, održavanje, obnova (vanjština i interijer). Za sve ostale zahvate temeljem konzervatorskog elaborata.	Konzervatorsko-restauratorske metode (konzervacije, restauracije, konzervatorske rekonstrukcije, restitucije, konsolidacije i prezentacije)
Kategorija B0 (4)	Zgrade visoke i vrlo visoke vrijednosti (arhitektonsko-oblikovne, kulturno-povijesne, ambijentalne i dr.) i visokog stupnja očuvanosti izvornih obilježja, a koje u bitnome određuju povijesno urbano tkivo i identitetska obilježja grada. Zgrade koje se mogu predložiti za postupak utvrđivanja svojstva pojedinačnog kulturnog dobra.		M1 Potpuno očuvanje, održavanje, obnova (vanjština i interijer). Za sve ostale zahvate temeljem konzervatorskog elaborata.	Konzervatorsko-restauratorske metode (konzervacije, restauracije, konzervatorske rekonstrukcije, restitucije, konsolidacije i prezentacije) i adaptacije.
Kategorija B1 (3)	Zgrade arhitektonsko-oblikovne, povijesne, ambijentalne i dr. vrijednosti, znatnog stupnja očuvanosti izvornih obilježja, a koje doprinose povijesnom urbanom tkivu i identitetskim obilježjima grada.	M2	M2a Očuvanje, održavanje, obnova (vanjština i zajednički prostori zgrade)	Konzervatorsko-restauratorske metode (konzervacije, restauracije, konzervatorske rekonstrukcije, restitucije, konsolidacije i prezentacije) i adaptacije.
Kategorija B2 (2)	Zgrade povijesne i ambijentalne vrijednosti, djelomičnog stupnja očuvanosti i izraženosti izvornih obilježja; građevine određenoga povijesnog sloja gradnje koje u određenoj mjeri upotpunjuju povijesno urbano tkivo i tvore segmente specifične ambijentalnosti; zgrade bez osobitih arhitektonskih vrijednosti.		M2b Očuvanje, održavanje, obnova, poboljšanje. Konzervatorska rekonstrukcija pročelja i promjene izvan gabarita (horizontalno, u začelju, iznimno vertikalno). Iznimno moguća zamjenska izgradnja (prema elaboratu statike). *	Zamjenska izgradnja, građevinska i konzervatorska rekonstrukcija; promjene izvan gabarita moraju biti usklađene s arhitektonskim i urbanističkim obilježjima okruženja.
Kategorija C (1)	Zgrade neutralne arhitektonske vrijednosti, kojima su bitno izmijenjena izvorna obilježja, bez osobitih su arhitektonsko graditeljskih obilježja i vrijednosti, kasnije gradnje i dogradnje, odnosno gradnja koja ne posjeduje ambijentalno ili funkcionalno značenje u povijesnoj strukturi kulturno-povijesne cjeline i koja nije formativna komponenta cjeline.	M3	M3a Održavanje, poboljšanje. Mogućnost građevinske rekonstrukcije u cilju poboljšanja kvalitete korištenja, promjena izvan gabarita (horizontalno i vertikalno). Mogućnost uklanjanja i nova gradnja.	Građevinska rekonstrukcija, promjene izvan gabarita (horizontalno i vertikalno), uklanjanje i nova gradnja usklađena s arhitektonskim i urbanističkim obilježjima okruženja (interpolacija).
Kategorija D1	Recentna izgradnja koja svojim obilježjima ne narušavaju svojstva kulturno-povijesne cjeline. Ambijentalno prilagođene		M3b Održavanje projektiranog stanja. Mogućnost uklanjanja i nove gradnje.	Održavanje i građevinska rekonstrukcija.
Kategorija D2	Recentna izgradnja koja svojim obilježjima narušavaju svojstva kulturno-povijesne cjeline (zgrade izvan mjerila, oblikovno neusklađene). Ambijentalno neprilagođene		M3c Poboljšanje (ublažavanje negativnog utjecaja). Mogućnost uklanjanja i nove gradnje.	Građevinska rekonstrukcija i oblikovne korekcije.

Kriteriji

Niska - vrlo visoka (1-4)	Povijesna vrijednost, starost
Niska - vrlo visoka (1-4)	Izvornost strukture, oblikovanja i opreme
Niska - vrlo visoka (1-4)	Rijetkost
Niska - vrlo visoka (1-4)	Reprezentativnost
Niska - vrlo visoka (1-4)	Arhitektonska vrijednost **
Niska - vrlo visoka (1-4)	Ambijentalna vrijednost
Očuvana (4)	Očuvanost povijesne namjene (ako je primjenjivo)
Prepoznata (4)	Društvena vrijednost (ako je primjenjivo) ***
PROSJEK: 1-4	
ili	
Prezentabilna (4)	Arheološka vrijednost/prezentabilnost (ako je primjenjivo)

* Za zgrade B2 unutar kulturno-povijesne cjeline upisanih na Popis svjetske baštine, mjere se izjednačuju s mjerama za zgrade B1;

** Arhitektonska artikulacija i usklađenost konstrukcije, forme i oblikovanja te funkcije (volumeni, pročelja, dekoracije i partera...);

*** Asocijativna vrijednost, događaji, simbolička i duhovna vrijednost;

**** Za trgove, ulice, perivoje, vrtove i dvorišta primjenjuju se *osnovni modaliteti* M1, M2, M3 (vidi obrazac, ANEKS 3)

4.6. Kriteriji za određivanje stanja graditeljskih i ostalih povijesnih struktura⁷

KATEGORIJA STANJA	Kriteriji
DOBRO	• zgrada/građevina je redovito održavana ili obnovljena.• nema vidljivih oštećenja zidanih konstrukcija, krovništa, obrade pročelja• nema potrebe za zahvatima osim nastavka redovitog održavanja zgrade
SREDNJE	• vidljiva su manja ne-konstruktivna oštećenja na vanjskim dijelovima zgrade/građevine, u vidu otpadanja dijelova žbuke, tankih lokalnih pukotina, primjetna mjestimična oštećenja od kapilarne vlage ili oborinskih voda• potrebni lokalni popravci odnosno pojačano održavanje radi sprečavanja nastanka većih oštećenja
LOŠE	• zgrada nije održavana• vidljiva oštećenja zidanih konstrukcija u vidu manjih i većih pukotina, veća oštećenja na pročelju i elementima arhitektonske plastike, značajna prisutnost kapilarne vlage• potrebni složeniji zahvati obnove pojedinih dijelova zgrade odnosno cjelovita obnove zgrade, prema potrebi provođenje hitnih mjera zaštite
URUŠENO	• urušeni dijelovi zgrade (krovništa, međukatne konstrukcije, dijelovi zidanih konstrukcija), teška strukturalna oštećenja, prijete daljnje urušavanje• stanje opasno za sigurnost ljudi i okolnih zgrada• provođenje hitnih mjera zaštite• konstrukcijska obnova, cjelovita obnova ili uklanjanje zgrade bez vrijednosti

⁷ Stanje građevine podrazumijeva ocjenu građevinskog stanja zgrade/građevine temeljem vizualnog pregleda vanjštine zgrade. U slučaju pregleda unutrašnjosti zgrade, građevinsko stanje unutrašnjosti može utjecati na ukupnu ocjenu stanja

5. Pojmovnik

Autentičnost/izvornost - vjerodostojnost, istinitost; suštinski kriterij u metodama ocjenjivanja i očuvanja kulturnog dobra. Kriterij autentičnosti izražava se kroz: oblikovanje; materijale i građu; korištenje, namjenu i funkciju; tradicije, tehnike i sustav upravljanja; smještaj i okruženje; nematerijalne oblike; duh i osjećaje te ostale vanjske i unutarnje faktore (Marasović, 1985.).

Faksimilna/konzervatorska rekonstrukcija⁸ - rekonstrukcija svih elemenata zgrade koji su predstavljali sastavnicu svojstva kulturnog dobra, a za koju postoji dostatna arhitektonska dokumentacija. Rekonstrukcija se provodi korištenjem izvornih, odnosno istovrsnih ili srodnih materijala i tehnika gradnje, uz primjenu suvremenih, konstrukcijskih rješenja koja u tehničkom i oblikovnom smislu ne utječu negativno na arhitektonsku cjelinu zgrade (Marasović, 1985.).

Homogenost - stupanj povezanosti i kontinuiteta strukturalnih i oblikovnih obilježja urbanog područja, dosljednost pojavljivanja određenog uzorka, mjera i sklad.

Integritet/cjelovitost (*integrity*) - mjera cjelovitosti i izvornosti (intaktnosti) kulturnog dobra i njegovih sastavnica, a najčešće se sagledava kao strukturni/fizički, vizualni, društveni i funkcionalni. Sadržan je u prostornoj organizaciji, materijalnoj građi, građevinama i oblikovanju, smještaju i okruženju, funkcijama i sadržajima, duhovnim povezanostima i značenjima.

Integralna/cjelovita zaštita (*integrated conservation*) - zaštita kulturnoga/graditeljskoga/arheološkoga nasljeđa, koja podrazumijeva povećanje broja sudionika u procesu zaštite (ponajprije urbanista i prostornih planera) čime zaštita postaje izrazita multidisciplinarna djelatnost (nasljeđe se sagledava i promišlja iz različitih aspekata) u kojoj uz konzervatorsku službu sudjeluju i stručnjaci iz drugih područja te šira javnost (Vijeće Europe, Granada, 1985.).

Interpolacija - izgradnja samostalnoga graditeljskog sklopa – zgrade na neizgrađenoj čestici ili dijelu čestice unutar urbanog uzorka zaštićene kulturno-povijesne cjeline, koja je podložna izdavanju posebnih uvjeta i potvrde projekta od strane konzervatorske službe (Marasović, 1985.).

Interpretacija (*interpretation*) - aktivnosti usmjerene na podizanje javne svijesti i unapređenje razumijevanja kulturnog nasljeđa (može uključivati printane i elektroničke publikacije, javna predavanja, instalacije na samom lokalitetu ili izravno povezane instalacije izvan lokaliteta, edukacijske programe, aktivnosti u zajednici) (ICOMOS, Québec, 2008.).

Izgrađenost građevne čestice - odnos tlocrtnih površina svih građevina na građevnoj čestici i ukupne površine građevne čestice izražen u postocima u skladu s posebnim propisom iz područja prostornog uređenja.

⁸ Pojam treba razlikovati od pojma *rekonstrukcija građevine* iz Zakona o gradnji (NN 153/13, 20/17, 39/19, 125/19).

Kontaktna zona (*buffer zone*) - područje oko kulturnog dobra u kojemu sve promjene bitno utječu na prostorni, fizički i vizualni integritet kulturno-povijesne cjeline.

Konzervacija (*conservation*) - metoda zaštite graditeljskog nasljeđa koja uvažava zatečeno stanje, a uključuje i potrebne zahvate održavanja, što je katkad povezano i sa zamjenom pojedinih dijelova, zavisno o trajnosti materijala (Marasović, 1985.).

Kulturni krajolik (*cultural landscape*) - krajolik koji je nastao kao zajedničko djelo čovjeka i prirode (nastao u suživotu čovjeka i prirode). Ilustrira razvitak ljudske zajednice i njezina prostornog okruženja tijekom vremena, pod vanjskim i unutarnjim utjecajem fizičkih ograničenja i/ili mogućnosti koje su određene prirodnim okruženjem krajolika te pod utjecajem društvenih, gospodarskih i ostalih uvjeta (Strategija zaštite, očuvanja i održivoga gospodarskog korištenja kulturne baštine Republike Hrvatske za razdoblje 2011. – 2015., preuzeto: UNESCO, 1992.).

Modalitet zaštite - Stupnjevani skup mjera zaštite i očuvanja, određen prema stupnju vrijednosti, cjelovitosti i očuvanosti prepoznatih obilježja građevina, sklopova i javnih površina unutar obuhvata kulturno-povijesne cjeline.

Očuvanje - primjena mjera potrebnih za zadržavanje povijesnog oblika, građe, karaktera, odnosno cjelovitosti i izvornosti povijesnoga urbanoga područja i njegovih sastavnica kojima će se unaprijediti i osnažiti prepoznate vrijednosti.

Održavanje – kontinuirana primjena mjera kojima se sprečava ili usporava propadanje i pogoršanje stanja vrednovanih sastavnica povijesnih građevina, odnosno cjelina i okruženja.

Okruženje/smještaj (*setting*) - Neposredan i prošireni okoliš kulturnoga dobra koji doprinosi njegovu značaju i prepoznatljivom karakteru (ICOMOS, Xi'an, 2005.).

Osjetljivost područja – stupanj u kojem potencijalne promjene mogu ugroziti autentičnost i integritet određenog područja.

Poboljšanje/unapređenje stanja - skup različitih mjera kojima je cilj uspostaviti primjerenije stanje kulturno-povijesne cjeline i okruženja.

Područja zajedničkih obilježja (*urban character areas*) - homogena prostorna jedinica u kojoj se dosljedno pojavljuje isti ili sličan urbani uzorak.

Povijesni urbani krajolik (*historic urban landscape*) - povijesno urbano područje shvaćeno kao rezultat povijesnih slojeva te kulturnih i prirodnih vrijednosti kulturno-povijesne cjeline i pripadajućega geografskog okruženja (*setting*). Ujedno označava i cjeloviti, integrirani pristup prepoznavanju, ocjeni, očuvanju i upravljanju povijesnim urbanim područjem.

Prostorni i urbanistički planovi - dokumenti prostornog uređenja nacionalne, regionalne i lokalne razine čija je izrada propisana Zakonom o prostornom uređenju. Temelje se na načelima održivog razvoja, integralnog pristupa te uključuju obvezu zaštite kulturnog i prirodnog nasljeđa. Planskim odredbama za provođenje, među ostalim, uređuje se obveza određivanja čimbenika i uvjeta oblikovanja za kulturni krajolik, građevna područja naselja, izdvojena građevna područja izvan naselja, dijelove naselja, građevne sklopove te u posebnim slučajevima i za oblikovanja građevina.

Prihvatljive promjene - zahvati na području ili građevini koji ne ugrožavaju njihovu autentičnost i integritet, odnosno sastavnice svojstva kulturnog dobra te doprinose njihovu održivom očuvanju i korištenju.

Rekompozicija (anastiloza) – vraćanje, djelomično ili u cjelini, prvotnog oblika povijesne strukture postavljanjem porušenih izvornih dijelova na svoje mjesto i u svoju prvobitnu funkciju (Marasović, 1985.).

Reprezentativnost – svojstvo predstavljanja određenog tipa ili pojave, očiti primjer.

Restauracija - postupak obnove graditeljskog nasljeđa, kojom se povijesnim građevinama odnosno cjelinama dodaju dijelovi koji su postojali u izvornom izgledu ili u jednoj od razvojnih faza, a danas nedostaju (Marasović, 1985.).

Razlučivost obrade – razina/mjerilo obrade promatranog područja tijekom procesa karakterizacije.

Tipološka rekonstrukcija – nova izgradnja usklađena s povijesnim ambijentom u slučaju kad je porušenu povijesnu građevinu potrebno nadomjestiti novom građevinom ili obnoviti porušeni povijesni grad ili naselje (Marasović, 1985.).

Urbana preobrazba – skup planskih mjera i uvjeta kojima se bitno mijenjaju obilježja izgrađenog dijela građevinskog područja promjenom urbane mreže javnih površina, namjene i oblikovanja građevina, i/ili rasporeda, oblika i veličine građevnih čestica u skladu s posebnim propisom iz područja prostornog uređenja.

Urbana sanacija - skup planskih mjera i uvjeta kojima se poboljšava karakter izgrađenih područja unutar i izvan granica građevinskog područja devastiranih nezakonitim građenjem i na drugi način u skladu s posebnim propisom iz područja prostornog uređenja.

Urbani uzorak - prostorno određenje zajedničkih morfoloških obilježja urbanog područja koje se manifestira kao prostorni raspored pojedinih elemenata u prostoru. Određuje se na različitim mjerilima kartiranja.

6. Literatura i izvori

Literatura:

UNESCO, *World Heritage Convention*, 1972.

UNESCO, *The Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention*, 2019.

UNESCO, *World Heritage and Buffer Zones*, International Expert Meeting on World Heritage and Buffer Zones Davos, 2008.

UNESCO, *Vienna Memorandum on World Heritage and Contemporary Architecture - Managing the Historic Urban Landscape*, Vienna, 2005.

UNESCO, *Declaration on the Conservation of Historic Urban Landscapes*, Paris, 2005.

UNESCO, *Recommendation on the Historic Urban Landscape*, Paris, 2011.

UNESCO, *Proposals Concerning the Desirability of a Standard-Setting Instrument on Historic Urban Landscapes*, Paris, 2011.

COUNCIL OF EUROPE, *Charter on Sustainable European Cities*, Leipzig, 2007.

COUNCIL OF EUROPE, *European Urban Charter II*, 2008.

ICOMOS, *Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas*, Washington, 1987.

ICOMOS, *Document on Authenticity*, Nara, 1994.

ICOMOS, *Charter for Places of Cultural Significance*, Burra, 1999.

ICOMOS, *Declaration on the Conservation of the Setting, of Heritage Structures, Sites and Areas*, Xi'an, 2005.

ICOMOS, *The Valletta Principles for the Safeguarding and Management of Historic Cities, Towns and Urban Areas*, Paris, 2011.

ICOMOS, *Guidance on Heritage Impact Assessments for Cultural World Heritage Properties*, 2011.

Avrami, E., Mason, R., De la Torre, M., *Values and Heritage Conservation - Research Report, u: Values and Heritage Conservation* [Avrami, E., Mason, R.], The Getty Conservation Institute: 3-12, Los Angeles, 2000.

Bandarin, Francesco, Van Oers, Ron, *Historic Urban Landscape, Managing Heritage in an Urban Century*, Velika Britanija, 2012.

Dumbović Bilušić, Biserka, *Krajolik kao kulturno nasljeđe – metode prepoznavanja, vrjednovanja i zaštite kulturnih krajolika Hrvatske*, Zagreb, 2015.

English Heritage, *Conservation Principles Policies and Guidance for the Sustainable Management of the Historic Environment*, Velika Britanija, 2008.

Kerr, James, *The Conservation Plan: a Guide to the Preparation of Conservation Plans for Places of European Cultural Significance*, Australia ICOMOS, 1985.

Kropf, Karl, *The Handbook of Urban Morphology*, Velika Britanija, 2017.

Mavar, Zofia, *Prijedlog sadržaja konzervatorskih podloga za planove prostornog uređenja, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 96 (2004.) 227-235.

Ostali izvori:

Ministarstvo kulture i medija, Uprava za zaštitu kulturne baštine, središnji arhiv, *Kriteriji za vrednovanje i kategorizaciju kulturnih dobara*, Zagreb, 1985.

Strategija prostornog razvoja Republike Hrvatske („Narodne novine“ broj 106/17);
Dugoročna strategija obnove nacionalnog fonda zgrada do 2050. godine (https://mpgi.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/EnergetskaUcinkovitost/DSO_14.12.2020.pdf);
Grad Zagreb, Odluka o donošenju Generalnoga urbanističkog plana grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba br. 16/07, 8/09, 7/13, 9/16, 12/16-pročišćeni tekst)

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“ br. 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21);

Zakon o prostornom uređenju („Narodne novine“ br. 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19);

Zakon o gradnji („Narodne novine“ br. 153/13, 20/17, 39/19, 125/19);

Pravilnik o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara („Narodne novine“ br. 98/18);

Pravilnik o arheološkim istraživanjima („Narodne novine“ br. 102/10, 2/20);

Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske („Narodne novine“ br. 89/11, 130/13);

Pravilnik o dokumentaciji za izdavanje prethodnog odobrenja za radove na kulturnom dobru („Narodne novine“ br. 134/15);

ANEKS 1. KATALOŠKI OBRAZAC KULTURNO-POVIJESNE CJELINE

Kataloški obrazac za kulturno-povijesnu cjelinu "[Naziv]"

A. OPĆI PODACI	
Naziv cjeline	
Broj registra kulturno povijesne cjeline	
Županija	
Grad/Općina	
Naselje	
Katastarske oćine	
Ukupni broj područja zajedničkih obilježja	
Površina	ha km ²
Datum evidencije	
B. DOMINANTNO RAZDOBLJE	
Urbano tkivo vremenski raspon (po stoljećima)	
Arheološki lokalitet/zona naziv	(ako je primjenjivo)
vremenski raspon (po stoljećima);	
C. PRIRODNA OBILJEŽJA	
Reljef	Reljefne karakteristike područja;
Vode	Vodotoci i vodene površine (ako je primjenjivo);
Vegetacija	Zastupljenost u slici grada (ako je primjenjivo);
D. OBILJEŽJA PROSTORNE STRUKTURE	
Morfološki tip naselja	
Prostorni razvoj	
Vremenska i/ili stilska stratigrafija urbane strukture	
Prostorna organizacija - kompozicija naselja	Horizontalna i vertikalna prostorna organizacija, jedna ili više matrica naselja - ulična mreža i parcelacija
Tipologija i vrste gradnje	Prevladavajuća tipologija izgradnje (slobodnostojeće, dvojne, ugrađene kuće u nizu, blokovi i dr.);
Otvoreni javni prostori i zelenilo	Javni ambijenti i njihova karakterizacija- trgovci, ulice, perivoji, drvoredi, park šume i sl.;
Materijali	Prevladavajući građevni materijali, vrsta i obrada;
E. ARHEOLOŠKA NALAZIŠTA ili ZONA	Vrste kopnenih i podvodnih nalazišta/nalaza (naselja, nekropole, izdvojeni sklopovi, infrastruktura, brodolomi i/ili ostalo)
F. VIZUALNA IZLOŽENOST CJELINE PREMA VRSTI I RELATIVNOM SMJEŠTAJU UNUTAR POVIJESNOG URBANOG KRAJOLIKA	
	IZRAZITA VIZUALNA IZLOŽENOST (istaknuti topografski položaj, kulturno povijesna cjelina predstavlja izdvojeno urbano područje od ostatka naselja/grada, na uzvisini, ili udolini) NISKA VIZUALNA IZLOŽENOST (kulturno povijesna cjelina ne predstavlja izdvojeno urbano područje od ostatka naselja/grada, u istoj visinskoj razini)
G. VIZURNE TOČKE I POTEZI UNUTAR CJELINE	
	Popis karakterističnih vizurnih točaka i poteza unutar kulturno povijesne cjeline, prema vizualnim značajakama i akcentima unutar cjeline i njenom okruženju;
H. RAZVOJNA PODLOGA NASELJA	
Povijesna	Zemljoradnja, stočarstvo, manufaktura, trgovina, pomorstvo, obramba, industrija
Današnja	Stvarno utvrđena razvojna podloga naselja ukoliko postoji (trgovina, pomorstvo, turizam...);
I. PLANSKA RAZVOJNA PODLOGA	
	Plansko usmjerenje razvoja ukoliko postoji

STRUKTURALNA OBILJEŽJA

VIZUALNA OBILJEŽJA

FUNKCIONALNA OBILJEŽJA

VREDNOVANJE

KRITERIJI ZA VREDNOVANJE KULTURNO POVIJESNE CJELINE

	Ocjena
k1 Povijesna vrijednost	Prosjeck PZOa* (1-4)
k2 Homogenost	Prosjeck PZOa* (1-4)
k3 Očuvanost povijesnog urbanog tkiva	Prosjeck PZOa* (1-4)
k4 Udio graditeljskih i ostalih struktura visoke i vrlo visoke vrijednosti	Prosjeck PZOa* (1-4)
k5 Ambijentalna vrijednost	Prosjeck PZOa* (1-4)
k6 Očuvanost povijesne namjene (ako je primjenjivo)	Prosjeck PZOa* (1-4)
ILI	
k7 Arheološka vrijednost/prezentabilnost (ako je primjenjivo)	Prezentabilna (4)
k8 Rijetkost	Rijetka (4)

*Ocjena prema uprosječenim vrijednostima područja zajedničkih obilježja unutar obuhvata kulturno povijesne cjeline

VRIJEDNOST PODRUČJA

Ocjena cjelovitosti/integriteta	Ukupna ocjena (prosjeck k1-k6 ili k7/k8)	KATEGORIJA ZNAČAJA	Napomena
Vrlo visoka	#DIV/0!	Nacionalni i/ili svjetski (4) Regionalni (3) Lokalni (2) Nekategorizirani (1)	
Visoka			
Srednja/umjerena			
Niska			

OPIS KARAKTERA KULTURNO POVIJESNE CJELINE - Sažeti opis svih navedenih obilježja kulturno povijesne cjeline s izjavom o vrijednosti
max 5000 znakova

PRITISCI I PRIJETNJE

POSTOJEĆI PRITISCI U PROSTORU	Ocjena pritiska (Vrlo visok, visok, srednji, niski)	Opis pritiska
Postojeća gradnja		
Infrastruktura		
Korištenje		
PRIJETNJE I PROCESI	Ocjena prijetnji (Vrlo visoka, visoka, srednja, niska)	Opis prijetnji*
Nova gradnja		
Infrastruktura		
Korištenje		
Prirodne i/ili antropogene katastrofe		
Klimatske promjene		

*navesti kumulativni učinak promjena

MJERE ZAŠTITE

*Mjere se odnose na kulturni krajolik, građevna područja naselja, izdvojena građevna područja izvan naselja, dijelove naselja, građevne sklopove/infrastrukturu te u posebnim slučajevima i oblikovanje zgrada većeg mjerila;

OPĆE MJERE OČUVANJA

Očuvanje i održavanje

max. 3000 znakova

OPĆE MJERE UNAPREĐENJA

Očuvanje, obnova, poboljšanje

max. 3000 znakova

OPĆE MJERE ZAŠTITE ARHEOLOŠKE BAŠTINE

Povezivanje zahtjeva očuvanja arheološke baštine i razvojnih/prostorno planskih dokumenata
Izmjena razvojnih/prostorno planskih dokumenata koje bi mogle imati štetne učinke na arheološku baštinu
Očuvanje i zaštita lokaliteta *in situ* (ako je primjenjivo)
Procjena utjecaja na okoliš

max. 3000 znakova

*OBAVEZAN OSVRT NA ODGOVARAJUĆE PROVEDBENE ODREDBE PROSTORNOG PLANA U SLUČAJU NEUSKLAĐENOSTI;

**OVISNO O SLOŽENOSTI UTJECAJA PRITISAKA I PRIJETNJI, MOGUĆE JE PROPISATI IZRADU OSTALIH SPECIJALISTIČKIH STUDIJA

FOTOGRAFIJE

v 1

v 2

u 1

ANEKS 2. KATALOŠKI OBRAZAC KONTAKTNE ZONE

Kataloški obrazac za kontaktnu zonu kulturno-povijesne cjeline "[Naziv]"

A. OPĆI PODACI	
Naziv	Kontaktna zona kulturno-povijesne cjeline
Broj registra kulturno-povijesne cjeline	
Županija	
Grad/Općina	
Naselje	
Katastarske općine	
Ukupni broj područja zajedničkih obilježja u kontaktnoj zoni	
Površina	ha km ²
Datum evidencije	
B. DOMINANTNO RAZDOBLJE	
<i>izgrađeni i kultivirani krajolik vremenski raspon (po stoljećima)</i>	
Arheološki lokalitet/zona	(ako je primjenjivo)
<i>naziv</i>	
<i>vremenski raspon (po stoljećima)</i>	
C. PRIRODNA OBILJEŽJA	
Reljef	Reljefne karakteristike područja;
Vode	Vodotoci i vodene površine (ako je primjenjivo);
Vegetacija	Vegetacijske vrste i tipovi;
D. ANTROPOGENA OBILJEŽJA	
Prostorna organizacija - kompozicija područja	Kompozicija, organizacija i oblikovanje područja, matrica krajolika
Uzorci naselja/izgrađenog područja	Prostorna ograničavanja i raspored izgrađenih površina, matrica naselja
Uzorci neizgrađenog područja	Raspored prirodnih, neizgrađenih površina u zaštitnoj, rekreativnoj, poljoprivrednoj, ratarskoj i dr. namjeni
Infrastruktura	Povijesna i sadašnja, komunalna, prometna, energetska i druga infrastruktura
Povijesna	
Današnja	
E. ARHEOLOŠKA NALAZIŠTA/NALAZI	Vrste kopnenih i podvodnih nalazišta/nalaza (naselja, nekropole, izdvojeni sklopovi, infrastruktura, brodolomi i/ili ostalo)
F. VIZUALNE ZNAČAJKE - SILUETE, PROSTORNI AKCENTI I GRANICE	
	Popis glavnih čimbenika vizualnog doživljaja kulturno povijesne cjeline u okruženju (prostorna slika) - horizontalni i vertikalni obrisi naselja, istaknuti reljefni oblici, dijelovi naselja ili pojedinačne, istaknute građevine unutar i izvan cjeline naselja (povijesne urbane vertikale, izdvojeni sklopovi ili skupine zgrada sakralne i javne namjene, istaknuti povijesni fortifikacijski, industrijski, infrastrukturni i dr. elementi) i prirodne granice (reljef, vodotoci, biljni pokrov)
G. VIZURNE TOČKE I POTEZI U OKRUŽENJU	
	Popis karakterističnih vizurnih točaka i poteza u okruženju, prema vizualnim značajkama i akcentima unutar i izvan kulturno povijesne cjeline;
H. RAZVOJNA PODLOGA NASELJA	
Povijesna	Zemljoradnja, stočarstvo, manufaktura, trgovina, pomorstvo, obramba, industrija
Današnja	Stvarno utvrđena razvojna podloga naselja ukoliko postoji (trgovina, pomorstvo, turizam...);
I. PLANSKA RAZVOJNA PODLOGA	
	Plansko usmjerenje razvoja ukoliko postoji

STRUKTURALNA OBILJEŽJA

VIZUALNO-DOŽIVLJAJNA OBILJEŽJA

FUNKCIONALNA OBILJEŽJA

OPIS KARAKTERA I OBRAZLOŽENJE USPOSTAVE KONTAKTNE ZONE Sažeti opis područja kontaktne zone po ključnim (prirodnim, antropogenim i vizualno doživljajnim) obilježjima i odnosa s kulturno-povijesnom cjelinom
max 5000 znakova

Tipološki razvrstaj područja kontaktne zone po vrsti i tipu krajolika

Vrsta krajolika		
Tip krajolika		

ZAKLJUČNA OCJENA KARAKTERA PODRUČJA (prijedlog naziva krajoličnog tipa lokalne/područne razine)

PRITISCI I PRIJETNJE

POSTOJEĆI PRITISCI U PROSTORU	Ocjena pritiska (Vrlo visok, visok, srednji, niski)	Opis utjecaja (strukturnog, vizualno-doživljajnog, funkcionalnog) na kulturno-povijesnu cjelinu
Postojeća gradnja		
Infrastruktura		
Korištenje		
PRIJETNJE I PROCESI	Ocjena prijetnji (Vrlo visoka, visoka, srednja, niska)	Opis utjecaja (strukturnog, vizualno-doživljajnog, funkcionalnog) na kulturno-povijesnu cjelinu*
Nova gradnja		
Infrastruktura		
Korištenje		
Prirodne i/ili antropogene katastrofe		
Klimatske promjene		

*navesti kumulativni učinak promjena

DOPRINOS KULTURNO-POVIJESNOJ CJELINI	Ukupna ocjena pritiska i prijetnji (prosječna ocjena)	VIZUALNA IZLOŽENOST	UKUPNA OSJETLIVOST PODRUČJA KONTAKTNE ZONE

* stupanj povezanosti i kontinuiteta strukturalnih i oblikovnih obilježja područja, dosljednost pojavljivanja određenog uzorka, mjera i sklad

KRITERIJI ZA OCJENU DOPRINOSA

k1 Prostorni red	Nizak- vrlo visok (1-4)
k2 Udio zaštićenih entiteta kulturne baštine	Nizak - vrlo visok (1-4)
k3 Udio prirodnih elemenata	Nizak - vrlo visok (1-4)
k4 Vizualne značajke	Niske - vrlo visoke (1-4)

MJERE ZAŠTITE

*Mjere se odnose na kulturni krajolik, građevna područja naselja, izdvojena građevna područja izvan naselja, dijelove naselja, građevne sklopove/infrastrukturu te u posebnim slučajevima i oblikovanje zgrada većeg mjerila;

OPĆE MJERE OČUVANJA

Očuvanje i održavanje prevladavajućeg urbanog uzorka ili

Očuvanje i održavanje prevladavajućeg prirodnog uzorka

max.3000 znakova

OPĆE MJERE UNAPREĐENJA

Usklađivanje s prevladavajućim urbanim ili prirodnim uzorkom

max.3000 znakova

MJERE PRIHVATLJIVIH PROMJENA

Regulacija pretežno izgrađenog područja ili
Regulacija pretežno neizgrađenog područja

max.3000 znakova

OPĆE MJERE ZAŠTITE ARHEOLOŠKE BAŠTINE

Povezivanje zahtjeva očuvanja arheološke baštine i razvojnih/prostorno planskih dokumenata
Izmjena razvojnih/prostorno planskih dokumenata koje bi mogle imati štetne učinke na arheološku baštinu
Očuvanje i zaštita lokaliteta *in situ* (ako je primjenjivo)
Procjena utjecaja na okoliš

max.3000 znakova

*OBAVEZAN OSVRT NA ODGOVARAJUĆE PROVEDBENE ODREDBE PROSTORNOG PLANA U SLUČAJU NEUSKLAĐENOSTI;

**OVISNO O SLOŽENOSTI UTJECAJA PRITISAKA I PRIJETNJI, MOGUĆE JE PROPISATI IZRADU OSTALIH SPECIJALISITČKIH STUDIJA

FOTOGRAFIJE

v 1

v 2

u 1

ANEKS 3. KATALOŠKI OBRASCI PODRUČJA ZAJEDNIČKIH OBILJEŽJA

A. OPĆI PODACI	
Naziv PZOa	
Županija	
Grad/Općina	
Naselje	
Katastarska oćina	
Broj registra kulturno povijesne cjeline	
Površina	ha km ²
Smještaj	Unutar kulturno povijesne cjeline
Datum evidencije	
B. DOMINANTNO RAZDOBLJE	
Urbani uzorak stoljeće	
Arheološki lokalitet (ako je primjenjivo) stoljeće	
C. PRIRODNA OBILJEŽJA	
Reljef	Reljefne karakteristike područja;
Vode	Vodotoci i vodene površine (ako je primjenjivo);
Vegetacija	Zastupljenost u slici grada (ako je primjenjivo);
D. OBILJEŽJA URBANOG UZORKA	
Ulična mreža i parcelacija	Položaj i smjer pružanja u odnosu na nagib terena i geometrijski karakter ulične mreže; smjer pružanja parcela u odnosu na uličnu mrežu, veličina i oblik parcele;
Tipologija i vrste gradnje	Tipološka karakterizacija zgrada (slobodnostojeće, dvojne, ugrađene kuće u nizu, blokovi i dr.; visina izgradnje);
Organizacija parcele	Smještaj zgrade na parceli, regulacijska i građevna linija, izgrađenost, smještaj pomoćnih građevina;
Uređenje parcele	Ograde/ogradni zidovi, vrtovi i vrtna oprema; vegetacija;
Otvoreni javni prostori i zelenilo	Javni ambijenti, trgovi, ulice, perivoji, drvoredi, park šume i sl.;
Arhitektonska obilježja zgrada	Oblikovanje volumena i pročelja, stilska i konstrukcijska obilježja;
Materijali	Prevladavajući građevinski i završni materijali, vrsta i obrada;
E. ARHEOLOŠKA NALAZIŠTA ili ZONA	
	Vrsta arheoloških nalaza i datacija;
F. VIZUALNA IZLOŽENOST	
	Vizualna izloženost područja s odabranih vizurnih toćaka i poteza u pogledima na povijesnu cjelinu na razini povijesnog urbanog krajolika;
G. VIZURNE TOĆKE I POTEZI UNUTAR PZOa	
	Popis karakteristićnih vizurnih toćaka i poteza unutar PZOa, prema vizualnim znaćajakama i akcentima unutar i izvan područja;
H. NAMJENA I KORIŠTENJE	
Izvorno	Povijesna namjena i korištenje područja;
Današnje	Stvarno utvrđeno korištenje područja;
I. PLANSKA NAMJENA PROSTORA, UVJETI I NAĆIN GRADNJE	
	Planska namjena područja (navesti Uvjete i naćin gradnje, odnosno urbana pravila iz vaćećeg plana);

STRUKTURNA OBILJEŽJA

VIZUALNA OBILJEŽJA

FUNKCIONALNA OBILJEŽJA

VREDNOVANJE

KRITERIJI ZA VREDNOVANJE PZO	Ocjena
k1 Povijesna vrijednost (starost)	Niska - vrlo visoka (1-4)
k2 Homogenost*	Niska - vrlo visoka (1-4)
k3 Očuvanost povijesnog urbanog tkiva	Niska - vrlo visoka (1-4)
k4 Udio graditeljskih i ostalih struktura visoke i vrlo visoke vrijednosti	Niska - vrlo visoka (1-4)
k5 Ambijentalna vrijednost	Niska - vrlo visoka (1-4)
k6 Očuvanost povijesne namjene (ako je primjenjivo)	Niska - vrlo visoka (1-4)
ILI	
k7 Arheološka vrijednost/prezentabilnost (ako je primjenjivo)	Prezentabilna (4)

VRIJEDNOST PODRUČJA

Ocjena cjelovitosti/integriteta	Ukupna ocjena (prosjeck k1-k6 ili k7)	KATEGORIJA VRIJEDNOSTI	Napomena
Vrlo visoka		Vrlo visoka (4)	
Visoka		Visoka (3)	
Srednja/umjerena		Srednja (2)	
Niska		Niska i bez vrijednosti (1)	

OPIS KARAKTERA PODRUČJA - Sažeti opis svih navedenih obilježja područja s izjavom o vrijednosti
max 5000 znakova

PRITISCI I PRIJETNJE

POSTOJEĆI PRITISCI U PROSTORU	Ocjena pritiska (Vrlo visok, visok, srednji, niski)	Opis pritiska
Postojeća gradnja		
Infrastruktura		
Korištenje		
PRIJETNJE	Ocjena prijetnje (Vrlo visoka, visoka, srednja, niska)	Opis prijetnji**
Nova gradnja		
Infrastruktura		
Korištenje		

* stupanj povezanosti i kontinuiteta strukturalnih i oblikovnih obilježja urbanog područja, dosljednost pojavljivanja određenog uzorka, mjera i sklad

**navesti kumulativni učinak promjena

MJERE ZAŠTITE

Mjere za područja vrlo visoke (4) i visoke (3) vrijednosti (arhitektonsko-urbanističke, kulturno-povijesne, ambijentalne i dr.) - detaljnije, srednje razine razlučivosti (mjerila obrade), (prostorno planske razine GUPa i UPUa) → **MJERE ZA KULTURNO POVIJESNU CJELINU***

Mjere se odnose na ulična mrežu i parcelacije, tipologiju i vrstu gradnje, organizaciju parcele, uređenje parcele, otvorene javne prostore i zelenilo, arhitektonska obilježja zgrada, materijale, korištenje, arheološka nalazišta i njihova integracija;

MJERE OČUVANJA

Očuvanje i održavanje vrednovanog urbanog uzorka ili
Očuvanje i održavanje vrednovanog prirodnog uzorka

MJERE UNAPREĐENJA

Usklađivanje s vrednovanim urbanim ili prirodnim uzorkom (obale rijeka, morska obala i sl.) ili
Unaprjeđenje degradiranih dijelova urbanog ili prirodnog uzorka;

MJERE PRIHVATLIVIH PROMJENA

Regulacija degradiranih dijelova urbanog ili prirodnog uzorka

MJERE ZAŠTITE ARHEOLOŠKE BAŠTINE

Očuvanje in situ
Premještanje
Očuvanje dokumentiranjem

*Očuvanje in situ - Prezentacija i integracija, zaštita ponovnim zatrpavanjem, ograničavanje ili zabrana gradnje
Postupanje prema čl.45 Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (bez evidentiranih arheoloških nalaza i/ili zona)
Rekognosciranje i neinvazivne metode istraživanja (evidentirani arheološki nalazi i/ili zona)
Arheološka istraživanja*

***POPUNITI RUBRIKE OVISNO O SMJEŠTAJU - UNUTAR KULTURNO POVIJESNE CJELINE ILI KONTAKTNE ZONE (VIDI SLJEDEĆU STRANICU); OBAVEZAN OSVRT NA ODGOVARAJUĆE PROVEDBENE ODREDBE PROSTORNOG PLANA U SLUČAJU NEUSKLAĐENOSTI**

MJERE ZAŠTITE

Mjere za područja srednje (4) i niske ili bez (3) vrijednosti (arhitektonsko-urbanističke, kulturno-povijesne, ambijentalne i dr.), djelomičnog stupnja očuvanosti i izraženosti izvornih obilježja, odnosno područja koja ne čine formativnu komponentu cjeline -općenite, na niskoj razini razlučivosti, (prostorno planske razine PPUG I GUP) →**MJERE ZA KONTAKTNU ZONU**

Mjere se odnose na prihvatljivo mjerilo i modul izgradnje, temeljem procjene utjecaja na vizualni integritet kulturno povijesne cjeline, sukladno poglavlju 4.3. Kriteriji za određivanje područja zajedničkih obilježja i 4.4. Kriteriji za vrednovanje područja zajedničkih obilježja *

MJERE OČUVANJA

Očuvanje i održavanje prevladavajućeg urbanog uzorka ili
Očuvanje i održavanje prevladavajućeg prirodnog uzorka

MJERE UNAPREĐENJA

Usklađivanje s prevladavajućim urbanim ili prirodnim uzorkom

MJERE PRIHVATLJIVIH PROMJENA

Regulacija pretežno izgrađenog područja ili
Regulacija pretežno neizgrađenog područja

MJERE ZAŠTITE ARHEOLOŠKE BAŠTINE

Očuvanje in situ
Premještanje
Očuvanje dokumentiranjem

*Očuvanje in situ - Presentacija i integracija, zaštita ponovnim zatrpavanjem, ograničavanje ili zabrana gradnje
Postupanje prema čl.45 Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (bez evidentiranih arheoloških nalaza i/ili zona)
Rekognosciranje i neinvazivne metode istraživanja (evidentirani arheološki nalazi i/ili zona)
Arheološka istraživanja*

*OBAVEZAN OSVRT NA ODGOVARAJUĆE PROVEDBENE ODREDBE PROSTORNOG PLANA U SLUČAJU NEUSKLAĐENOSTI

FOTOGRAFIJE

v 1

v 2

u 1

ANEKS 4. KATALOŠKI OBRASCI GRADITELJSKIH I OSTALIH POVIJESNIH STRUKTURA

OPĆI PODACI

Naziv (ako je primjenjivo)	
Broj registra kulturno povijesne cjeline	
Broj registra pojedinačno zaštićene zgrade	
Katastarska oćina	
Katastarska ćestica	
Adresa / kućni broj	
Datum evidencije	

A. GLAVNA DATACIJA

Razdoblje formiranja stoljeće	
*desetljeće/godina	
Naknadni zahvati stoljeće/desetljeće/godina	

B. KLASIFIKACIJA **	URBANISTIĆKI TIP	ETAŽNOST	TIP KONSTRUKCIJE
Javne građevine	Samostojeći	Podrum (Po)	Zidana konstrukcija
Stambene građevine	Ugrađeni	Suteren (Su)	Betonska konstrukcija
Poslovne građevine	Poluugrađeni	Prizemlje (Pr)	AB-konstrukcija (stijene)
Gospodarske (pomoćne) građevine	Uglovnica	Visoko prizemlje (VPr)	AB-okvir s ispunom
Stambeno-poslovne građevine	Ostalo (upisati)	Kat	Drvena i kanatna konstrukcija
Stambeno-gospodarske građevine		Dva kata	Ćelićna konstrukcija
Sakralne građevine		Tri kata	Ostalo (upisati)
Sakralni kompleksi		Ćetiri i više katova	
Industrijske građevine		Tavan	
Vojne i obrambene građevine		Potkrovlje u namjeni	
Memorijalne građevine		Dvoranska zgrada	
Memorijalna obilježja i mjesta		Ostalo (upisati)	
Komunalne i tehnićke građevine			
Javna plastika			
Urbana oprema			
Arheološko nalazište/struktura			
Ulice			
Trgovi			
Perivoji			
Ostalo (upisati)			
PROSTORNA ORGANIZACIJA	SMJEŠTAJ NA PARCELI	IZGRAĐENOST	KORIŠTENJE
Jednostavna	Uz regulacijsku liniju	0%	Potpuno
Razvedena	Uvućeno na parceli	0-20%	Djelomićno
Simetrićna	Parelno uz reg. liniju	20-40%	Ne koristi se
Asimetrićna	Okomito na reg. Liniju	40-60%	
Nepravilna-organska	n/a	60-80%	
Ostalo (upisati)		80-100%	
		n/a	

*VISINA IZGRADNJE m

*RUBRIKE OZNAĆENE CRTKANOM LINIJOM SE ISPUNJAVAJU SAMO U SLUĆAJU KULTURNO POVIJESNIH CJELINA KOJE OBUHVAAĆAJU DO 250 ZGRADA, ILI IZNIMNO PREMA POTREBI I MOGUĆNOSTIMA, ODNOSNO STRUĆNOJ PROCJENI IZRAĐIVAĆA KONZERVATORSKE PODLOGE

**ONOSI SE NA IZVORNU FUNKCIJU ILI FUNKCIJU KOJA JE IMALA DOMINANTAN UTJECAJ NA SVOJSTVA GRADITELJSKE STRUKTURE ODNOSNO KULTURNOG DOBRA, NA OPĆENITOJ RAZINI, A DETALJNIJE SE MOĆE OPISATI U IZJAVI O VRIJEDNOSTI

GRADITELJSKI SKLOPOVI ZGRADA (moguć odabir više obilježja unutar kategorije)

KROVOVI	01 VRSTA KROVA 01-A Jednostrešni 02-B Dvostrešni 03-C Trostrešni 04-D Četverostrešni 05-E Složeni krov 06-F Ravni krov 07-G Zaobljeni krov 08-H Ostalo (upisati)	02 POKROV 02-A Kupa kanalice 02-B Biber-crijep 02-C Ostali glinei crijep 02-D Bakreni lim 02-E Cinkotit-lim 02-F Pocičani lim 02-G Eternit-ploče (šablone) 03-H Ostalo (upisati)	03 DIMNJIACI 03-A Zidani 03-B Montažni 03-C Ostalo (upisati)	04 KROVNE KUĆICE 04-A Jednostrešne 04-B Dvostrešne 04-C Složene 04-D U ravnini pročelja 04-E Uvučene 04-F Ostalo
	05 TORNJIĆI, KUPOLE 05-A Iznad erkera 05-B Iznad rizalita 05-C Iznad uglova 05-D Ostalo (upisati)	06 ATIKE 06-A Parapeti i vučena arh. plastika 06-B Reljefi, puna i lijevana plastika 06-C Balustrade 06-D Ostalo	07 ZABATI 07-A Trokutasti 07-B Trapezoidni ('na lastavicu') 07-C Ostalo (upisati)	08 KROVNI ŽLJEBOVI I OLUCI 08-A Kameni žljebovi i oluci 08-B Limeni žljebovi i oluci 08-C Ostalo (upisati)
PROČELJA	09 OBRADA I ELEMENTI PROČELJA 09-A Kamena pročelja i obloge 09-B Drvena pročelja i obloge 09-C Fasadna opeka 09-D Zaglađena fina žbuka 09-E Strukturirana žbuka 09-F Žbukana rustika 09-G Kamena rustika 09-H Vučena plastika 09-I Plitki i duboki reljefi 09-J Puna i lijevana plastika 09-K Reprezentativni portali 09-L Kameni vijenci, konzole i plastika 09-M Ostalo (upisati)	10 STOLARIJA PROČELJA 10-A Jednostruki prozori 10-B Dvostruki prozori 10-C Jednostavna vrata 10-D Ukladna vrata 10-D Ukladna vrata s ostakljenjem 10-E Vrata kolnih ulaza 10-F Rebrenice 10-G Kapci 10-H Rolete 10-I Ostalo (upisati)	11 VANJSKA BRAVARIJA 11-A Vrata 11-B Rešetke 11-C Ograde 12-D Kapci 11-E Ostakljene konstrukcije 11-F Ostalo (upisati)	12 OSTAKLJENJA 12-A Ostakljenja fasadnih stijena 12-B Krovna ostakljenja 12-C Svjetlarnici i staklenici 12-D Vitraji 12-E Ostalo (upisati)
	13 ERKERI (POMOLCI) 13-A Na uglu građevine 13-B Na pročelju građevine 13-C Ostalo (upisati)	14 BALKONI I ALTANE 14-A Na betonskim konzolama 14-B Konzolne AB-ploče 14-C Na metalnim konzolama i traverzama 14-C Altana 14-D Ostalo	15 TRIJEMOVI 15-A Ganjčeci i fasadne pasarele 15-B Nadstrešnice terasa i ulaza 15-C Verande 15-D Ostalo	16 OSTALO 16-A Zvonici u korpusu građevine 16-B Zvonici prislunjeni korpusu građ. 16-C Samostojeći zvonici 16-D Orsan 16-E Komin 16-F Ostalo (upisati)
NOSIVA KONTRUKCIJA/VANJSKA I UNUTARNJA	17 NOSIVI ZIDOVI 17-A Opeka 17-B Lomljeni kamen 17-C Klesani kamen 17-D Armirani beton 17-E Kanatna konstrukcija 17-F Drvene planjke 17-G Ostalo (upisati)	18 STUPOVI I LUKOVI 18-A Opeka 18-B Kamen 18-C Klesana kamena plastika 18-D Kamene grede i arhitravi 18-E AB-stupovi i grede 18-F Ostalo (upisati)	19 SVODOVI I KUPOLE 19-A Bačvasti 19-B Križni i križno-rebrasti 19-C Samostanski 19-D Koritasti 19-E Zrcalni 19-F Češka kapa 19-G Pruski svod 19-H Kupola 19-I Polukupola 19-J Ostalo (upisati)	20 NADVOJJI 20-A Lučni i segmentni 20-B Ravni 20-C Ostalo (upisati)
	21 STUBIŠTA (unutarnja/vanjska) 21-A Jednokrako 21-B Dvokrako 21-C Trokrako 21-D Četverokrako 21-E Spiralno i kružno 21-F Ostalo (upisati)	22 GALERIJE 22-A Drvene konstrukcije 22-B Zidane konstrukcije 22-C Čelične konstrukcije 22-D Ostalo (upisati)	23 KROVIŠTA 23-A Roženički krov 23-B Roženički krov s pajantom 23-C Visulje i stolice 23-D Kose stolice 23-E Stari vez od hrasta 23-F Krovišta kula i tornjeva 23-G Ostalo (upisati)	24 MEĐUKATNA KONSTRUKCIJA 24-A Drveni grednik 24-B Puni drveni grednik 24-C Rebričasti / fert-strop 24-D Svodovi 24-E Puna AB-ploča 24-F Ostalo (upisati)
UNUTRAŠNJE UREĐENJE	25 PREGRADNI ZIDOVI 25-A Pregradni zidovi od opeke 25-B Drvene žbukane pregrade 25-C Lagane pregrade 25-D Ostalo (upisati)	26 OBRADA ZIDA I STROPA 26-A Nalič 26-B Štuko-dekoracija 26-C Stropno slikarstvo 26-D Zidno slikarstvo 26-E Zidni mozaici 26-F Tapete 26-G Drvene oplate 26-H Kamene obloge 26-I Bez obrade 26-J Ostalo (upisati)	27 PODNE OBLOGE 27-A Daščani pod 27-B Opeka 27-C Kamen 27-D Parket 27-E Teraco 27-F Keramika i keramitne pločice 27-G Industrijski/lijevani podovi 27-H Ostalo (upisati)	28 UNUTARNJA STOLARIJA 28-A Puna vrata 28-B Ukladna vrata 28-C Ukladna vrata i špalete 28-D Ostakljenja i nadsvjetla 28-E Ostakljene konstrukcije 28-F Ostalo (upisati)
	29 UNUTARNJA BRAVARIJA 29-A Kovane rešetke 29-B Kovane ograde 29-C Kovna vrata 29-D Okviri vitraja i rozeta 29-E Lijevano-željezni elementi 29-F Ostakljene konstrukcije 29-G Ostalo (upisati)	30 OPREMA GRAĐEVINE 30-A Kamini i kaljeve peći 30-C Reljefi, ploče i puna plastika 30-D Bunari 30-B Ugrađeni umivaonici 30-D Dizala 30-E Ostalo (upisati)	31 NAMJEŠTAJ 31-A Izvorni	32 VRTNA OPREMA 32-A Kameni stupovi/kolonada i kamena plastika 32-B Hodne plohe 32-C Klupe 32-D Odrina 32-E Paviljoni 32-F Bunari i fontane 32-G Ribnjaci

VREDNOVANJE

KRITERIJI ZA VREDNOVANJE	Ocjena
k1 Povijesna vrijednost (starost)	Niska - vrlo visoka (1-4)
k2 Izvornost strukture, oblikovanja i opreme	Niska - vrlo visoka (1-4)
k3 Rijetkost	Niska - vrlo visoka (1-4)
k4 Reprezentativnost	Niska - vrlo visoka (1-4)
k5 Arhitektonska vrijednost	Niska - vrlo visoka (1-4)
k6 Ambijentalna vrijednost	Niska - vrlo visoka (1-4)
(k7) Očuvanost povijesne namjene (ako je primjenjivo)	Očuvana (4)
(k8) Društvena vrijednost (ako je primjenjivo)	Prepoznata (4)
ILI	
k9 Arheološka vrijednost/prezentabilnost (ako je primjenjivo)	Prezentabilna (4)

Osnovna zgrada, sklop zgrada, javni prostor	OCJENA GRAĐEVNOG STANJA	Ukupna ocjena (prosjeck k1-k8 ili k9)	KATEGORIJA VRIJEDNOSTI	Napomena
	Dobro	4	Kategorija A - pojedinačno zaštićene	
	Srednje	3	Kategorija B0 (4)	
	Loše	2	Kategorija B1 (3)	
	Urušeno	1	Kategorija B2 (2) Kategorija C (1) Kategorija D1 Kategorija D2	

OPIS KARAKTERA I IZJAVA O VRIJEDNOSTI - Samo za zgrade, sklopove zgrada i javne prostore kategorije A i B (*za sve u slučaju cjelina do 50HA)
max 250 riječi

Pripadajuća parcela (vrtovi i dvorišta)	OCJENA STANJA	Ukupna ocjena (prosjeck k1-k8 ili k9)	KATEGORIJA VRIJEDNOSTI	Napomena
	Dobro	4	Kategorija A - pojedinačno zaštićene	
	Srednje	3	Kategorija B0 (4)	
	Loše	2	Kategorija B1 (3)	
	Devastirano	1	Kategorija B2 (2) Kategorija C (1) Kategorija D1 Kategorija D2	

(Pomoćna) zgrada 2	OCJENA GRAĐEVNOG STANJA	Ukupna ocjena (prosjeck k1-k8 ili k9)	KATEGORIJA VRIJEDNOSTI	Napomena
	Dobro	4	Kategorija A - pojedinačno zaštićene	
	Srednje	3	Kategorija B0 (4)	
	Loše	2	Kategorija B1 (3)	
	Urušeno	1	Kategorija B2 (2) Kategorija C (1) Kategorija D1 Kategorija D2	

(Pomoćna) zgrada n	OCJENA GRAĐEVNOG STANJA	Ukupna ocjena (prosjeck k1-k8 ili k9)	KATEGORIJA VRIJEDNOSTI	Napomena
	Dobro	4	Kategorija A - pojedinačno zaštićene	
	Srednje	3	Kategorija B0 (4)	
	Loše	2	Kategorija B1 (3)	
	Urušeno	1	Kategorija B2 (2) Kategorija C (1) Kategorija D1 Kategorija D2	

[Ponoviti po potrebi obrazac]

MJERE ZAŠTITE

M1	M2	M3
Odnosi se na očuvanje svih arhitektonsko-građevinskih sklopova vanjštine i unutrašnjosti zgrade te elemenata hortikulturnog/perivojnog uređenja otvorenih površina, sukladno konzervatorskom vrednovanju. Primjenjuju se metode održavanja i poboljšanja svojstava sklopova uz primjenu konzervatorsko- restauratorskih postupaka te građevinskih postupaka koji ne ugrožavaju svojstva kulturnog dobra. Ove mjere primjenjuju se za pojedinačno zaštićene i visoko vrednovane zgrade, javne prostore, perivoje i vrtove unutar cjeline (A, B0).	Očuvanje bitnih arhitektonsko-građevinskih sklopova zgrade i elemenata unutarnjeg i vanjskog, hortikulturnog/perivojnog uređenja otvorenih površina sukladno konzervatorskom vrednovanju njenih arhitektonskih i urbanističkih obilježja. Ovim mjerama obuhvaćaju se arhitektonsko stilska obilježja oblikovanja volumena, pročelja, krovšta (→M2b za kategoriju B2), te zajedničkih dijelova unutrašnjosti i osnovni sustav nosive konstrukcije (→M2a za kategoriju B1). Metode očuvanja ovih sklopova podrazumijevaju održavanje i poboljšanje građevinskih svojstava, a prema potrebi se primjenjuju konzervatorsko-restauratorski postupci. Ove mjere primjenjuju se za zgrade, javne prostore, perivoje i vrtove unutar zaštićene kulturno-povijesne cjeline koje predstavljaju njenu identitetsku i ambijentalnu vrijednost (B1, B2).	Poboljšanje stanja (→M3a, za kategoriju C) i/ili održavnje projektiranog stanja (→M3b, za kategoriju D1), te ublažavanje negativnog utjecaja (→M3c, za kategoriju D2). Mogućnost uklanjanja i nove gradnje u skladu sa smjericama iz konzervatorske podloge za područje zajedničkih obilježja, odnosno važećim odredbama prostornog plana. Ove mjere primjenjuju se za zgrade i javne prostore unutar zaštićene kulturno-povijesne cjeline koje su neutralne arhitektonske vrijednosti ili kojima su bitno izmijenjena izvorna obilježja te recentnu gradnju (C, D1, D2)

Odabrani modalitet zaštite:

M1

M2, M2a ili M2b

M3, M3a ili M3b ili M3c

DETALJNE MJERE ZAŠTITE	x OZNAČITI (i dati šifre graditeljskih sklopova, ako je primjenjivo)	OBRAZLOŽENJE PROGRAMA MJERA max. 3000 znakova
ISTRAŽIVANJA I DOKUMENTACIJA OBNOVE		
Konzervatorski elaborat	-----	
Geofizički elaborat	-----	
Elaborat statike	-----	
SKLOPOVI NOSIVE KONSTRUKCIJE		
Sanacija postojeće konstrukcije	-----	
Djelomična građevinska rekonstrukcija	-----	
Protupotresna konstrukcija i ojačanje	-----	
GRAĐEVINSKO-OBRTNIČKI SKLOPOVI		
Sanacija i rekonstrukcija	-----	
Primjena mjera energetske učinkovitosti	-----	
KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI RADOVI		
Obnova arhitektonske plastike pročelja	-----	
Obnova štuka i dekorativne plastike interijera	-----	
Obnova zidnih, stropnih i podnih površina	-----	
HITNE MJERE		
Osiguranje perimetra	-----	
Privremeno pokrivanje	-----	
Demontiranje arhitektonske plastike	-----	
Uklanjanje dijela građevine	-----	
Podupiranje i razupiranje	-----	
Zaštita na licu mjesta	-----	
Deponiranje arhitektonske plastike	-----	
Uklanjanje građevine u cijelosti	-----	
REKONSTRUKCIJA		
Faksimilna (konzervatorska) rekonstrukcija	-----	
Zamjenska izgradnja	-----	
OSTALO (UPISATI)		

FOTOGRAFIJE

v 1

v 2

u 1

